

Budapesti Gazdasági Főiskola
Kereskedelmi, Vendéglátóipari
és Idegenforgalmi Kar

A boldogság és a pénz kapcsolata, különös tekintettel a Z generációra

Konzulens:

Dr. Hamar Farkas
Főiskolai docens

Készítette:

Szalai Petra
kereskedelem-marketing szak
kereskedelem szakirány
2015.

IGAZOLÁS

Szakedolgozati konzultációkról

A szakedolgozat címe: A költségvetés és a pénz kapcsolata,
különös tekintettel a k generációra

(A leadott szakedolgozat címének pontosan meg kell egyeznie az itt megadottal.)

Dátum	Téma	Alíráás
2015.06.01	Téma egyértetetés	
2015.08.28	Vázlat egyértetetés	
2015.10.16	A cím pontosítása, szerkesztés pontosítás	
2015.11.30	A szakedolgozat véglegesítése	

(Minimum 3 alkalommal kell a konzulenssel egyeztetni. A dátum mellett szerepelnie kell, hogy miről volt szó az adott időpontban.)

Nyilatkozat

Igazolom, hogy Szalai Petra hallgató
(BA képzés Bankrendszer-működés szak, Éveszedelelem specializáció;
.....5..... évfolyam; nappali..... tagozat)

a konzultációkon alkalommal megjelent. Valamint igazolom, hogy a szakedolgozat általam látott legutolsó – értelemszerűen nem a végső, a hallgató által leadni kívánt – változata a még javasolt kisebb változtatásokat figyelembe nem véve, kielégíti egy szakedolgozattal szemben támasztott formai és tartalmi követelményeket.

Budapest, 2015.12.01.....

Belső konzulens aláírása

Hallgatói nyilatkozat a szakdolgozat leadásához

Alulírott..... SZALAI PETRA

a Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

KERESKEDELEM - MARKETING

szakos...

KERESKEDELEM szakirányos NAPPALI tagozatos hallgatója nyilatkozom, hogy
a A BOLDOGSÁG ÉS A PÉNZ KAPCSOLATA,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A
Z GENERÁCIÓRA

címmel bíráltra és védésre beadott szakdolgozat saját munkám eredménye, amelynek elkészítése során a felhasznált irodalmat a szerzői jogi szabályoknak megfelelően kezeltem (a szükséges lábjegyzet / végjegyzet hivatkozásokat, valamint az ábrák hivatkozását megfelelően helyeztem el).

Budapest, 2015..... 12..... hónap 01. nap

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. A boldogság közgazdaságtana	4
2.1A boldogság meghatározása.....	4
2.1.1 Ókori filozófia.....	7
2.1.2 Közgazdaságtani megközelítés	8
2.2Az Easterlin paradoxon.....	9
2.2.1 A pénzkialakulása, szerepe	9
2.2.2 Plafon-hatás.....	10
3. A boldogság mérése	13
3.1 Buddhista közgazdaságtan	13
3.2 Bruttó Nemzeti Boldogság.....	14
3.3 Boldog Bolygó Index	17
3.4 OECD Jobb Életért Index	20
3.5 Egy főre jutó GDP	22
3.6 Miért annyira elégedetlenek a magyarok?	25
3.6.1 A boldogtalanság okai.....	25
3.6.2 Kezdeményezések a boldogságunk növelésére.....	27
3.6.3 Mi lehet a megoldás egy boldogabb generáció felnevelésére?	29
4. Z generáció elégedettségének vizsgálata	31
4.1 A Z generáció bemutatása.....	31

4.2 Mélyinterjúk a téma mélyebb megismeréséhez	33
4.2.1 Interjú Bernschütz Máriával.....	33
4.2.2 Interjú Verebes Tamással.....	35
4.3 Kérdőív	36
4.3.1 A kérdőív elemzése.....	37
4.3.2. Az eredmények összefoglalása	48
5. Összegzés.....	51
6. Mellékletek.....	53
7. Felhasznált irodalom	64

1. Bevezetés

A boldogság, mint témakör már régóta foglalkoztatott, főként az az oldala, hogy a jövedelmünk, bevételeink, maga a pénz mennyire tudja ezt befolyásolni, ezért választottam szakdolgozati témámnak a boldogság kutatását.

A fiatalabb korosztály körében egy újfajta értékrendszer van kialakulóban. Statisztikai adatok alapján fiatal korban a legboldogabbak az emberek, amikor még nem nyomasztja őket a pénz kérdése, vagy, hogy hogyan tartsanak el egy családot. Ennek ellenére én azt vettem észre, hogy a legfiatalabb korosztálynál, a Z generáció tagjainál az anyagiak egyre nagyobb szerepet töltenek be. A statisztikai elemzéseknél általában a fiatalok boldogságát 16-24 éves korosztályon belül vizsgálják, ezért az Y és Z generációról közös képet kapunk. Ebből kifolyólag szeretném én csak a Z generációt vizsgálni.

Elsődleges kutatásom során egy kérdőívet készíték, amit középiskolás diákokkal töltetek ki. A kérdőív interneten is elérhető, de vidéki és Budapesti gimnáziumok, középiskolák számára is eljuttatom, hogy egy átfogóbb képet kaphassak a Z generációról. A kérdőíves kutatásomból kapott eredményeknél azt vizsgálom, hogy mennyire elégedett az életével ez a korosztály, és azt, hogy hogyan változik a fiatalok értékítélete, valamint azt, hogy milyen kapcsolat van a boldogság és pénz között.

Az elsődleges, kérdőíves kutatás mellett szeretnék egy a témában jártas közgazdászt vagy pszichológust felkérni egy mélyinterjúra. Így világosabb képet kaphatok a korosztály problémáiról, valamint ez segíthet a hipotéziseim helyes megfogalmazásában is.

2. A boldogság közgazdaságtana

2.1A boldogság meghatározása

Először is szeretném meghatározni a boldogság fogalmát, ami egyáltalán nem egy könnyű feladat, mivel rengeteg megfogalmazása létezik.

A közgazdászok sokszor szubjektív jóllétként emlegetik, ami a kombinációja az étellel való elégedettségnek és annak, amikor több pozitív érzelmünk van, mint negatív.

A jóllét és a jólét nem ugyanazt jelenti, habár sok helyen észrevettem, hogy keverik ezeket a kifejezéseket. A jólétet akkor használjuk, ha valaki jólétben él, tehát ez az anyagi javak birtoklására utal. Ezzel szemben a jóllét a boldogságnak egyfajta szinonimája, az étellel való elégedettségre használjuk, egy komplex életminőséget jelöl. Egy érdekesség, hogy ezt a kifejezést egy angol pszichológus, Diener alkotta, ugyanis nem kutathatott egy olyan elvont témát, mint a boldogság.

Diener (1984), a pozitív pszichológia egyik képviselője szerint a boldogság meghatározásának három kategóriája létezik:

- A számunkra jónak tartott élet összehasonlítása a saját életünkkel.
- Valamilyen külső kritérium
- A pozitív érzések hosszú távú túlsúlya a negatívakkal szemben.

A pozitív pszichológia a pszichológia egy külön ága, ami az emberiség örök kérdésére keresi a választ, arra, hogy hol keressük a boldogságot, és ha megtaláljuk, akkor hogyan tartsuk meg. Ez Martin Seligman, egy amerikai pszichológus nevéhez köthető, aki a PERMA modellt is megalkotta. Úgy gondolta, hogy a szokások korrelálnak leginkább a boldogsággal. A **PERMA** modell szerint akkor a legboldogabbak az emberek, ha jelen van a **P**leasure(élvezetek), az **E**ngagement(elmélyülés az élvezetekben), **R**elationships(szociális kapcsolatok), **M**eaning of life(az élet értelme) és az **A**ccomplishments(kézzel fogható eredmények).

A Flow elmélet, hasonló az előzőekben kifejtett modellhez, hiszem egy bizonyos tevékenységben való elmélyülést jelent. A Flow egy magyar pszichológus, Csíkszentmihályi Mihály által lett elismert irányvonal. Ő nyilatkozott így a Flowról: „A tökéletes élmény alapja a flow, vagyis az a jelenség, amikor annyira feloldódunk egy tevékenységben, hogy minden más eltörlődik mellette, az élmény maga lesz olyan

élvezetes, hogy a tevékenységet bármi áron folytatni akarjuk, pusztán magáért.”¹ A későbbiekben elég sokszor szóba kerül majd a pénz és a boldogság kapcsolata, amit oly sokan tagadnak. Mérő László nagyon érdekesen kapcsolta össze ezt a két dolgot. Szerinte ugyanis a pénz csak külső motivációja annak, amit el szeretnénk érn. Azért dolgozunk, hogy utána csinálhassuk azt, amit szeretnénk. Egy kivétellel: nagyon sokszor hallunk olyanról, hogy egy üzletember már felfoghatatlanul sokat keres, de mégsem vonul vissza, vagy legalább pihen egy kicsit. Mérő szerint, mint annyi mindenben, a boldogság eléréseinek módjaiban sem vagyunk egyformák. Ahogy például Einstein sem hagyott fel a kutatásaival a Nobel-díja után, úgy egy sikeres üzletember sem fogja a csúcson abbahagyni a munkáját. Amikor az ember nem azért csinál pénzt, hogy elköltse, hanem azért, hogy fialtassa, igen is kerülhet Flow állapotba. Ha megnézzük a Flow 8 jellemzőjét, máris látszik, hogy a pénzcserélés által is kerülhetünk ilyen állapotba. Mérő egyik könyvében említi egy texasi olajmilliárdost, aki a következőképpen nyilatkozott: „ A pénz sohasem jelentett számunkra semmit, csak éppen ebben a formában tartottuk számon a játék eredményét.”²

A Flow 8 jellemzője:

1. Azonosulás a cselekvéssel
2. Olyan feladat, amit még éppen meg tudunk oldani képességeink maximális mozgósításával
3. Világos célok
4. Azonnali és egyértelmű visszajelzés az eredményről
5. Tökéletes koncentráció a tevékenységre
6. A kontroll feladása
7. Az én tudat elvesztése
8. Időérzék ideiglenes elvesztése

Daniel Kahneman volt az első olyan pszichológus, aki közgazdasági Nobel-díjat kapott, 2002-ben. A díjat az ember kockázatérzékelő mechanizmusainak feltárásáért kapta. Az ember gondolkodási folyamatainak működését vizsgálta. Ezenkívül megkülönböztette a rövid és a hosszútávú boldogságot. A pszichológusok mindkét fajta boldogságot vizsgálják, hogy minél inkább megértsék az ezek közötti

¹ Mérő, L. (2004). *Az élő pénz. A gazdasági vállalkozások eredete és az evolúció logikája*. Tercium Kiadó, Budapest

² Mérő, L. (2004). *Az élő pénz. A gazdasági vállalkozások eredete és az evolúció logikája*. Tercium Kiadó, Budapest

különbségeket. Nem mindegy, hogy egy kérdőív kitöltésénél milyen hangulatban vagyunk. Vajon a pillanatnyi jókedvünk elfeledtet minden rosszat?

Az egyik legismertebb magyar pszichológus, aki nagyon sokat foglalkozik a boldogsággal, Dr. Bagdy Emőke³. Ő Sonja Lyubomirsky nézeteivel ért egyet, aki azt állítja, hogy az ember boldogsága 50%-ban az öröklött, genetikai sajátságokon alapszik, 10%-ban hatnak ránk a külső körülmények, a további 40% pedig a saját felelősségünk, tehát nagy részben hozzájárulunk a saját boldogságunkhoz. Ezért is csatlakozott az Országos Boldogságprogramhoz, amit majd a későbbiekben részletesebben is bemutatok. Cloe Madanes családterapeuta tanulmányában 14 lépéssel jellemezte a boldogtalansághoz vezető utat:

1. Rettegj az anyagi problémáktól!
2. Unatkozz kitartóan!
3. Találj magadnak egy negatív ént, a bajod legyen az életed központi eseménye és szorgosan gyakorold a tüneteit!
4. Veszekedj sokat!
5. Mindenkiről a legrosszabbat feltételezd!
6. Mindenkihez kizárólag a saját értékeidet nézd!
7. Ne hálálkodj!
8. Mindig legyél nyitott a rossz hírekre és mindig szorongj!
9. Hibáztasd a szüleidet az elrontott életedért!
10. Ne élvezd az életedet!
11. Rágódj sokat!
12. Átkozd vagy istenítsd a múltadat, hogy rosszkor, rossz helyen születted és rossz helyen vagy az életedben, bezzeg fiatalon milyen isteni volt!
13. Próbáld megváltoztatni a párod!
14. Légy kritikus, utálj minél több dolgot és ennek adj is hangot!

Ez a 14 pont nagyon precízen foglalja össze, hogy mit kell tennünk azért, hogy biztosan tönkre tudjuk tenni az életünket. Nagyon tetszik, hogy fordítottan közelíti meg a dolgot, és nem azt írja le, hogy mit kéne tennünk a boldogsághoz, így sokkal inkább elgondolkodtató.

³ Jobb Veled a Világ Alapítvány (2015). *Beszélgetés Bagdy Emőkével*, [online], elérhetőség/hozzáférés:<http://jobbveledavilag.hu/beszelgetes-drbagdy-emokevel-a-boldogsagrol> [olvasva: 2015.11.23.]

2.1.1 Ókori filozófia

Az ókori filozófusok közül többen is foglalkoztak a boldogság kérdésével, közülük szeretnék néhányat röviden bemutatni.

Szókratész (Kr. e. 469-399) és tanítványa Platón (Kr. E. 427-347) úgy tartották, hogy a boldogság és az erényes élet együtt járnak, az erény pedig tudás, tehát csak az élhet boldogan, akinek elég tudása van. Szókratész saját szavait idézve: „Aki tud, az jó.”⁴

Arisztotelész (Kr. e. 384-322) eltérően gondolkodott, mint Szókratész és Platón, ő nem az elméleti, hanem a gyakorlati tudást tartotta fontosnak. Nagyon sok idézetet találtam tőle a boldogságról, de csak egyet szeretnék megosztani, ami szerintem leginkább megragadja a lényegét: „A boldogság nem lehet olyasvalami, ami véletlen. A boldogságnak olyan valaminek kell lennie, ami az emberek tulajdonságaitól és cselekedeteiktől függ.”⁵

Epikuros (Kr. e. 341-270) etikai tanításainak az alapelve az öröm (görög hédoné) és az embert, mint boldogságot kereső egyént határozta meg. „Az élet célja a gyönyör, de nem a romlott erkölcsűek és életművészek gyönyöre, ahogy néhány tudatlan ember hiszi, aki nem akar minket megérteni, hanem a testi szenvedés hiánya, és a lelki szenvedés hiánya.”⁶

Ciceró (Kr. e. 106-43) az ókori Rómában élt filozófus. A boldogság és a hosszú élet titkaként a jó szociális kapcsolatokat jelölte meg. „Az igaz barát olyan, mintha második énünk volna.”⁷

Epiktétosz (Kr. u 55) szigorú különbséget tesz az ember hatalmán kívülálló, külső adottságnak tekinthető dolgok és állapotok, valamint az ember belső lényegét adó dolgok között, ami felett mindenkinek szabad hatalma van, például a véleményünk.

Az ókori filozófusokat figyelve, ahhoz, hogy boldogok legyünk erényesen kell élnünk, minél többet kell tanulnunk, élénk szociális életet kell élnünk, el kell kerülnünk a szenvedést és azokkal a dolgokkal kell foglalkoznunk, amiken tudunk is változtatni. Sajnos az évek múlásával az emberek gondolkodásmódja megváltozott és egyre többen gondolták úgy, hogy a boldogságot meg lehet vásárolni, így alakult ki az a tévképzet is, hogy a felsőbb osztályokban élők boldogabbak.

⁴Easterlin, R. A. (1974). *Does economic growth improve the human lot?* Academic Press, pp. 89-125.

⁵Arisztotelész (1975). *Eudemoszi Etika • Nagy Etika* (fordította: Steiger Kornél); Gondolat, Budapest

⁶ Epikuros (1966). *Filozófiai történeti szöveggyűjtemény* (fordította: Sárosi Gyula), Tankönyvkiadó, Budapest

⁷ Cicero (1987). *Az örekségről, a barátságról* (fordította: Szabó György), Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

2.1.2 Közgazdaságtani megközelítés

Erősen támogatta ezt az irányvonalat a közgazdaságtan kialakulása, mivel a klasszikus közgazdaságtan alapja a fogyasztói társadalom. A fogyasztói társadalom egy olyan társadalom, ahol az egyre növekvő árucikkek és szolgáltatások birtoklása és használata az elsődleges törekvés, ez az egyéni boldogsághoz vezető út. Közgazdaságilag meghatározva a *boldogság egyenlő a hasznosság maximalizálásával*.

Ebből a feltevésből kiindulva gondolhatjuk, hogy mivel az évek múlásával növekedik az egy főre jutó jövedelmünk, ez találkozik az alapvető elvárásainkkal és boldogan élünk, amíg meg nem halunk. Természetesen ez nem így van, sőt Magyarországon a 16-24 éves korosztály a legboldogabb, ezután már szinte csak csökken a halálunkig az elégedettségünk.

Az előbbi gondolatmenetet támogatta Keynes is (John Maynard Keynes, angol matematikus és közgazdász, a modern makroökonómia megteremtője) 1930-ban, aki ezen felül még azt is megjósolta, hogy egy évszázadon belül senkinek nem kell heti 15 óránál többet dolgoznia, mivel olyan magas lesz az egy főre jutó jövedelem. Keynes jóslatának megbukása is azt a tényt bizonyítja, amelyet a továbbiakban fogok kifejteni, hogy a boldogságot nem feltétlenül a pénzügyi helyzetünk határozza meg.

Karl Marx is úgy vélte, hogy az elégedettség a relatív jövedelemmel függ össze. „Egy ház lehet kicsi vagy nagy, ha körülötte mindenkié olyan, tulajdonosa megfelelőnek érzi azt, de ha palota épül ugyanott, az elégedettség érzet egész biztosan csökkeni fog.”⁸

Az egyike azoknak, aki először megfogalmazta a gazdasági és szociális jólét közti különbséget Arthur Cecil Pigou (1924) volt, egy angol közgazdász. Ő jelentette ki, hogy a „változás a gazdasági jólétben, egyértelműen változást jelent a szociális jólétben is.”⁹

Az, aki pedig először kételkedett ebben, nem más volt, mint Moses Abramovitz 1959-ben. Neki köszönhető, hogy Richard Easterlin elkezdett kutatni ebben a témában.

⁸Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? *Academic Press*, pp. 89-125.

⁹Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? *Academic Press*, pp. 89-125.

2.2Az Easterlin paradoxon

Richard Easterlin (1926-) egy ma is élő híres közgazdász, aki már az 1970-es években elkezdett foglalkozni a boldogság kutatásával. Először 1974-ben írt egy tanulmányt, amiben azt vizsgálta, hogy igaz, hogy a gazdagabb emberek boldogabbnak mondják magukat, de a GDP növekedése önmagában nem teszi boldogabbá őket. Easterlin azt figyelte meg, hogy amíg a gazdagabb emberek boldogabbak, mint a szegényebbek, addig a gazdagabb országok nem boldogabbak a szegényebbeknél. Azt állítja, hogy az anyagi javakban mért növekedés és a szubjektív jóllét között legfeljebb együtt járásról beszélünk, de semmiképpen sem oksági kapcsolatról. Ezt az ellentmondást nevezzük Easterlin-paradoxonnak.

Easterlin kutatásai után két csoport alakult ki. Voltak és vannak olyanok, akik támogatják a nézeteit, de olyanok is akadnak, akik továbbra is egyértelműnek vélik, hogy a pénz és a boldogság együtt jár.

A boldogság meghatározásával az előző alfejezetben már megpróbálkoztam, de ahhoz, hogy a pénz és a boldogság kapcsolatával foglalkozhassam, először meg kell határozni a pénz fogalmát is.

2.2.1 A pénzkialakulása, szerepe

A pénz klasszikus megfogalmazásban az áruk általános halmazából kivált különleges áru, ami betölti az általános egyenérték szerepét.

A pénz az árucseré fejlődése folyamán alakult ki. Kezdetben saját felhalmozott áruink elcserélésével juthattunk hozzá a kívánt árucikkekhez, ami sokszor hosszas és bonyodalmas volt. Így alakult ki az idő folyamán egy különleges áru, ami minden áruhoz viszonyítható.

Először a nemesfémek közül az aranypénzt gondolták a legalkalmasabbnak, mivel:

- Kis mennyiségben nagy értéket képvisel
- Alacsonyak a tárolási, szállítási költségei
- Értékálló
- Értékveszteség nélkül osztható
- Nem romlandó

Mivel az áruforgalom egyre csak nőtt, és az aranytermelés ezzel nem tudott lépést tartani, megjelentek a különböző pénzhelyettesítők, mint a váltó, a klasszikus bankjegy, és a bankszámlapénz.

A pénz funkcióit az alábbi ábra mutatja be:

1.ábra: A modern, belső érték nélküli pénz funkciói

Forrás: saját készítésű ábra

Ezek a funkciók egyértelműen kapcsolódnak a pénzhez és a közgazdász diplomával rendelkezők már biztosan láttak hasonló ábrát. Ezért is szeretnék bemutatni egy másik elméletet (Guerin (2003)), ami sokkal mélyebbről közelíti meg a pénz használatának okait:

1. Megkönnyíti a közvetett cserét
2. Minden termék vagy szolgáltatás értékelhetővé válik
3. Megkönnyíti a felhalmozást
4. A pénz feletti kontroll az egyik legnagyobb előny
5. Függetlenít másoktól
6. Lehetővé teszi a személyes kapcsolatoktól mentes interakciót
7. A termelés a piacképességre összpontosul
8. Elősegíti a racionális számításokat
9. Elősegíti az absztrakt gondolkodást
10. Szabaddá tesz
11. Bármit helyettesíthetővé tesz
12. A minőség háttérbe szorul a pénz mennyisége mellett

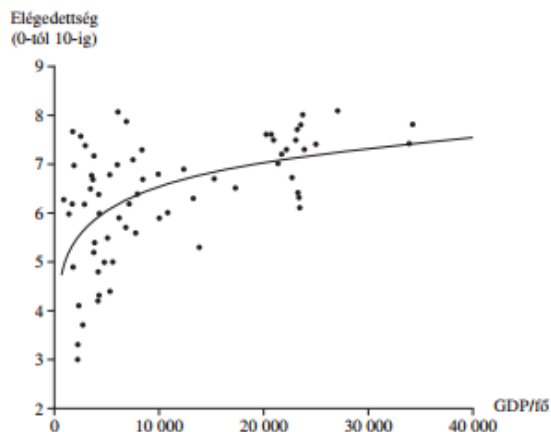
2.2.2 Plafon-hatás

Voltak és vannak, akik úgy gondolják, hogy van kapcsolat a jólét és az étellel való elégedettség között, de csak egy bizonyos pontig, tehát létezik egy bizonyos „plafon-hatás”.

Diener és Seligman (2004) azt állította, hogy a pénz 10.000 dollár GDP/fő felett már kevésbé boldogít. Kutatásuk során arra jutottak, hogy a korreláció a GDP

és elégedettség között 10.000 dollár felett csupán 8 %, amíg a teljes tartományt nézve a korreláció 50 és 70 % között.

2.ábra: Elégedettség és GDP különböző országok esetén

Megjegyzés: A pontok a különböző országokat jelölik
 Forrás: Diener-Seligman (2004), Takács Dávid (2005)

Helliwell (2003) még ennél is továbbment, és azt állította, hogy 10.000 dollár felett a GDP elégedettség növelő ereje zérus.

Layard (2005) szerint egy nélkülöző ember számára néhány dolláros jövedelemtöbblet is növelheti a jólétet. Ha azonban az egy főre jutó jövedelem eléri az évi 20. 000 dollárt, akkor a jövedelmi növekmények már meglehetősen kis hatással vannak az emberek boldogságára.

Daniel Kahneman és Angus Deaton (2010) szerint az embereknek 75.000 dolláros éves fizetés mellett maximalizálódik a boldogságuk, tehát hiába keresnek többet, boldogabbak nem lesznek tőle. Ez a tanulmány gondolkodtatta el Daniel Pricet is, a Gravity Payments vezérigazgatóját idén áprilisban.

Daniel Pricenak mindennél fontosabb volt, hogy dolgozóit boldognak láthassa, ezért úgy döntött, hogy minden dolgozónak felemeli az éves fizetését 70.000 dollárra három éven belül. Ennyi pénzt azonban nem volt könnyű előteremteni, ezért saját évi egymillió dolláros fizetését 70.000 dollárra csökkentette.

Amikor először hallottam ezt a hírt, azt gondoltam, hogy milyen jó, hogy vannak még ilyen rendes főnökök, de ha jobban belegondolunk, vannak veszélyei ennek a döntésnek.

A New York Times közlése szerint több probléma is felmerült április óta.

- A magasabb beosztásban lévő dolgozók felháborítónak tartották, hogy hiába dolgoznak évek óta a cégnél, ugyanannyit keresnek, mint például egy takarító.

- A cég elvesztette a bizalmát több értékes ügyfélnek is.
- Daniel Pricenak ki kellett adnia bérbe a házát, hogy kijöjjön a havi béréből.

Ennek ellenére nem könyvelhető el Daniel Price döntése bukásnak, mivel vakmerő húzásának köszönhetően rengeteg új ügyfelet is szerzett. Akár sikeres lesz a Gravity Payments a jövőben, akár nem, közgazdasági szempontból mindenféleképpen érdekes megfigyelni, hogy egy elmélet hogyan viselkedik a való életben.

A sok Easterlint támogató közgazdász mellett, természetesen akadtak olyanok is, akik pont az ellenkezőjét próbálták bebizonyítani annak, amit Easterlin állított. Ilyen például Betsey Stevenson és Justin Wolfers (2008), akik egyértelműen állítják, hogy igenis van kapcsolat a pénz és a boldogság között, és a gazdagabb országok boldogabbak. Ők az egyik legátfogóbb boldogságkutatást végezték el. 40 év adatait vizsgálták 150 országban. Erre a tanulmányra Easterlin is felfigyelt, bár egyáltalán nem értett vele egyet. Azt reagálta, hogy lehet, hogy tényleg van kapcsolat a jövedelem és az elégedettség között, de ez csak rövid ideig korrelál, hosszútávon eltűnik a kapcsolat.

3. A boldogság mérése

Magyarország nagyon pesszimista ország hírében áll, a gazdasági helyzetünk sem a legbiztatóbb és a különböző boldogság indexeknél is a sor végén szoktunk kullogni. Ezért a leghíresebb indexeket, valamint az 1 főre jutó GDP-t is megvizsgálom Magyarország kapcsán, így talán jobban látszik majd, hogy mi lehet a gond és hogyan tudnánk ezen változtatni, valamint a kutatási eredményeim végén ezekhez az adatokhoz hasonlítom majd a Z generáció kapcsán kapott eredményeket.

Easterlin (1974) szerint három fő probléma merülhet fel a boldogság mérésének során:

- Természetes dolog, hogy az embereknek ingadoznak az érzelmei, tehát nem mindegy, hogy éppen milyen hangulatban töltik ki a tesztet.
- Nem biztos, hogy őszintén válaszolnak a kérdésekre. Lehetséges, hogy a kérdezőbiztost akarják becsapni, de a legtöbb esetben saját magukat.
- A legfontosabb pedig, hogy: Képesek vagyunk-e a saját boldogságunk meghatározására?

Ennek ellenére napjainkban megszámlálhatatlanul sok kérdőív létezik a boldogságról és már szinte minden országnak saját boldogság indexe van.

3.1 Buddhista közgazdaságtan

Mielőtt elmélyednék az indexek elemezgetésében és megértésében, szükséges megemlítenem a buddhista közgazdaságtant, ami egy újfajta megközelítést adja a gazdasági tevékenységeknek.

A fejlett országokban a fogyasztás és termelés már olyan szintre jutott, ami pénzügyileg és ökológiailag is fenntarthatatlan.

Az ökológiai lábnyom azt mutatja meg, hogy a rendelkezésünkre álló erőforrásokból mennyit használunk fel egy év alatt. (Ezt lehet országonként, vagy vállalatonként is vizsgálni.) Az ökológiai lábnyom vizsgálatánál látható, hogy sok buddhista országnak ökológiai tartaléka van, míg a fejlett országoknál túlfogyasztás jelentkezik. Az átlagos ökológiai túlfogyasztás 200-250% volt 2005-ös adatok alapján, azóta valószínűleg csak romlott a helyzet.

A buddhista közgazdaságtan szükségességét E. F. Schumacher, angol közgazdász vetette fel 1973-ban. A buddhista gazdálkodás alapelvei szerint az emberek legfontosabb célja a szenvedéstől való megszabadulás. Ehhez a szükségletek erőteljes visszafogásán és az emberi jellem megtisztításán át vezet az út.

Az 1980as évektől egyre több nyugati közgazdász fordult kíváncsisággal a buddhista közgazdaságtan eszméi felé, ennek főként két oka lehetett:

- Buddhizmus egyre nagyobb népszerűsége
- Boldogságkutatások fellendülése (ezáltal felmerült a kétely, hogy lehet, hogy nem a pénz boldogít)

Mivel sok probléma adódott az empirikus boldogságkutatásokkal, ezért egy általánosan elfogadott mutatót, a GDP-t használták az általános jólét kimutatására.

Az embereknek állandó fogyasztásvágyuktól kéne megszabadulniuk, hogy boldogabbak lehessenek, ezzel szemben kutatások szerint a boldogságunk mértéke attól függ, hogy mekkora a különbség a jövedelmünk és az elérni kívánt jövedelmünk között. Mivel az emberek céljuk elérésével csak még magasabb célokat tűznek ki, ezért sohasem lesznek teljesen elégedettek. Egy másik jelenség, hogy jövedelmünket a körülöttünk élők jövedelméhez hasonlítjuk. Blanchflower és Oswald (2004) vizsgálatai szerint, ha valakinek a jövedelme emelkedik, akkor ettől a referenciacsoportba tartozók boldogságszintje csökken.

Layard (2005) öt tényezőt említ, amik alig, vagy egyáltalán nem befolyásolják boldogságunkat:

- Életkor
- Nemi szerep
- Szépség
- IQ
- Iskolai végzettség

A következő tényezők viszont alapvetően meghatározzák boldogságunkat:

- Családi kapcsolatok
- Pénzügyi helyzet
- Munka
- Közösségi kapcsolatok és barátok
- Egészség
- Személyes szabadság
- Saját életfilozófia

A következő fejezetben a Bhután által kifejlesztett Bruttó Nemzeti Boldogságot mutatom be, ami buddhista szemszögből méri a boldogságot

3.2 Bruttó Nemzeti Boldogság

1972-ben vezette be Bhután előző királya a Bruttó Nemzeti Boldogságot, a GNH-t. Ez, ahogy a nevéből is látszik a GDP helyett jött létre. A GNH lényege, hogy

a pénz helyett az ember általános jólétét vizsgálja. A Bruttó Nemzeti Boldogság indexet 2005-ben kezdték átültetni a gyakorlatba és 2008-ban elkészítették az első felmérést, amit 2010-ben megismételtek.

Bhutánban a Bruttó Nemzeti Boldogságnak olyan nagy szerepet szentelnek, hogy létrehozták a Bruttó Nemzeti Boldogság Bizottságot. Az új törvényeket és projekteket ez a bizottság hagyja jóvá. Amennyiben egy törvény gyengítené az ország egyensúlyát, azt módosíthatják vagy egyszerűen csak nem fogadják el.

A Bruttó Nemzeti boldogság 9 kategóriában, 33 szempont alapján áll össze:

3.ábra: Bruttó Nemzeti Boldogság Index kategóriái

OKTATÁS 1. Írástudás 2. Végzettség 3. Általános műveltség 4. Értékek	EGÉSZSÉG 5. Önbevallás szerint 6. Havi egészséges napok száma 7. Hosszú távú fogyatékoság 8. Mentális egészség	ÖKOLÓGIAI DIVERZITÁS 9. Szennyezés 10. Személyes környezeti felelősség 11. Károkozás 12. Városiasodási jellemzők
KORMÁNYZAT 13. Politikai részvétel 14. Szabadságjogok 15. Szolgáltatások elérése 16. Kormányzati teljesítmény	IDŐBEOSZTÁS 17. Munkaórák száma 18. Alvási idő	KULTURÁLIS DIVERZITÁS 19. Nyelvtudás 20. Kézműves készségek 21. Részvétel 22. Önkéntesség
KÖZÖSSÉGI ÉLET 23. Társadalmi támasz 24. Közösségi kapcsolatok erőssége 25. Család 26. Biztonság	PSZICHOLÓGIAI JÓLÉT 27. Elégedettség 28. Pozitív érzelmek 29. Negatív érzelmek 30. Spiritualitás	ÉLETSZÍNVONAL 31. Bevétel 32. Vagyontárgyak 33. Lakhatási feltételek

Forrás: http://greenr.blog.hu/2012/06/17/a_brutto_nemzeti_boldogsag_mutatoszamrol_bhutanban_es_japanban

Mindegyik terület egyformán fontos és nem elválasztható. Egy ember akkor mondható boldognak, ha a 9 tényezőből legalább 6-ban jól teljesít. A 33 indikátor alapján összeállított kérdőívek kitöltése nem egyszerű feladat. A lakosoktól fejenként 5 órát vett igénybe. Bhután népessége 753.947 fő, tehát összesen több mint 430 napnyi időt töltött vele az ország lakossága.

A GNH index egy 0-1 közötti szám, minél nagyobb értéket kapunk, annál boldogabb az adott ország. Bhután 2010-es felmérése alapján 0,743-at kapott, és a népesség 40,1%-a volt mondható boldognak.

Szeretnék bemutatni pár érdekes tény, amit a GNH index vizsgálatánál fedeztek fel:

- A férfiak átlagosan boldogabbak, mint a nők.
- A nem házas emberek és a fiatalok a legboldogabbak.
- A legnagyobb száma a boldog embereknek ugyanott él, ahol a legnagyobb száma a boldogtalan embereknek.

- A magasabb iskolázottság nem befolyásolja nagyobb mértékben a GNH-t.
- A városokban az emberek 50%-a boldog, a vidéki településeken az embereknek csak 37%-a.

A fenti tények közül van pár olyan, aminek pont az ellentétét gondolhatnánk. Lehetséges, hogy hasonló kutatás során Európában teljesen más eredmények jönnének ki.

A buddhizmus fellegvárában, Kyotóban elkezdtek átültetni bhutáni mintára a Bruttó Nemzeti Boldogság indexet. 2011-ben a bhutáni király is ellátogatott Japánba és engedélyt adott az index használatára. Ebben az is közrejátszhatott, hogy Japán gazdaságaa második világháború óta folyamatosan növekedett, ennek ellenére a boldogsága stagnált, sőt az 1970-es évek elején csökkenő tendenciát is mutatott.

A GNH az egész világra eljutott és ma már egyre több ország szeretné bevezetni.

David Cameron, a brit miniszterelnök, 2010-ben bejelentette, hogy a GDP-t a GNH fogja felváltani, legalábbis bizonyos időközönként mérni fogják. A miniszterelnök azzal érvelt, hogy a nemzet általános anyagi és lelki jólétének feltérképezésére, az eddig használt mérce (GDP) nem alkalmas. Több érvet is felhozott, hogy miért nem felel meg a GDP, például: Ha egy városban nagy a bűnözési hullám, akkor is nő a GDP-je, mert többet költenek lakatokra, vagy biztonsági berendezésekre. A mérések megkezdésének érdekében a brit statisztikai hivatal (ONS) a háztartások helyzetének felmérésére szolgáló kérdőívekhez új kérdéseket csatol.

A Bruttó Nemzeti Boldogság mintájára több ország is elkészítette saját boldogság indexét:

- 2007-ben Thaiföld bevezette a Green and Happiness Indexet (GHI)
- 2008-ban Nicolas Sarkozy, francia miniszterelnök bevezette a Gross Domestic Happinessst (GDH).
- 2009-ben az USA-ban megjelent a Gallup Wellbeing Index.

A gazdaságok a természet rovására növekednek, ezt állapította meg az ENSZ egyik tanulmányában, 2012-ben. Ezért hozták létre a Bővített Gazdasági Mutatót, ami a GDP-t módosítja a gyártott, emberi és természeti tőke fogyasztásából származott mérőszámokkal. Az Inclusive Wealth Index (IWI) 20 országot vizsgált 1990-től 2008-ig. Az IWI-nek köszönhetően látszik, hogy amíg az összes vizsgált ország gazdasága növekedett, addig az IWI-t mérve 6 országban volt visszaesés.

Igaz, hogy Magyarországon még nem vezették be a GNH-t vagy egyéb hasonló indexet, de ez a fejezet elengedhetetlen volt a problémák felismeréséhez. A továbbiakban olyan mutatókat fogok vizsgálni, amelyekben Magyarország is érintett.

3.3 Boldog Bolygó Index

A Boldog Bolygó Index, angolul Happy Planet Index (HPI), abban hasonlít az előző Bruttó Nemzeti Boldogsághoz, hogy ugyanúgy fontosnak tartja az ökológiai hatékonyságot. Pontosabban a HPI azt méri, hogy egyes országok milyen hatékonyan fordítják a Föld véges erőforrásait az ott lakó emberek által tapasztalt jól-létre.

A Happy Planet Indexet egy londoni székhelyű szervezet, a New Economics Foundation fejlesztette ki 2006-ban. A HPI három különálló jelzőszámot foglal magába, a várható élethosszt, az étellel való elégedettséget, és az ökológiai lábnyomot.

A Boldog Bolygó Index képlete:

*HPI = elégedettség az étellel * várható élethossz / ökológiai lábnyom*

A HPI mutató értékei 0 és 100 pont közötti értéket vehetnek fel, az a kedvező, ha minél magasabb ez a szám.

Ahhoz, hogy minél inkább megértsem az index lényegét, én magam is kitöltöttem a honlapon szereplő kérdőívet. A kérdőívben 46 kérdés szerepelt, jól érzékelhető volt a 3 elkülönített rész. Az első részben arra voltak kíváncsiak, hogy milyenek az életkörülményeim, utána pedig főleg arra vonatkoztak a kérdések, hogy mennyire élek egészségesen, és mennyire figyelek oda a környezetemre. A harmadik részben a jóllét volt a fő téma. Arra voltak kíváncsiak, hogy mennyire vagyok elégedett az életemmel, mennyire gondolkodok pozitívan, szeretem-e azt, amit csinálok, és hogy szabadnak érzem-e magam.

A teszt kitöltése közben, az volt az érzésem, hogy a kérdések mindegyike, csak egy adott időszakra vonatkozik, ezért az eredményeim csak a pillanatnyi boldogságomat fejezik majd ki. Ez a legnagyobb gond a legtöbb ilyen méréssel.

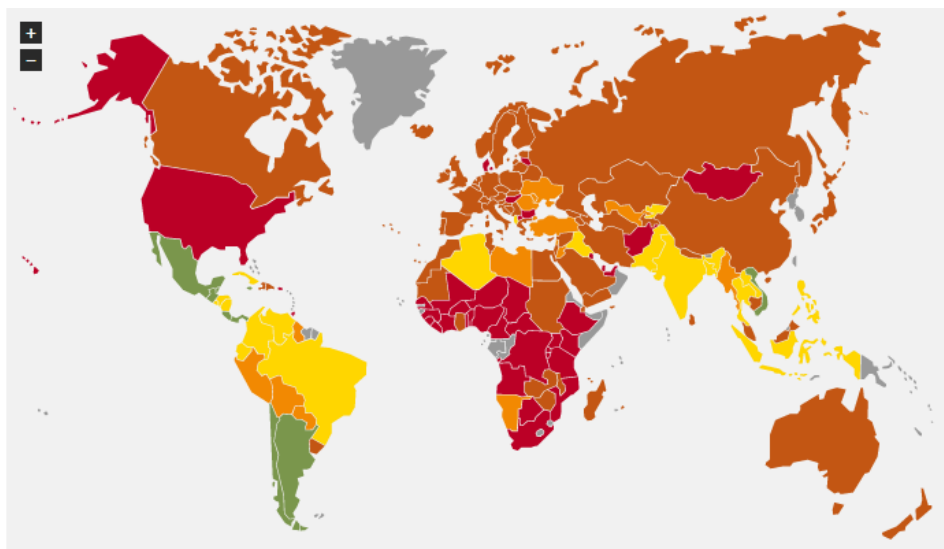
Ami nagyon tetszett, az az volt, hogy a végén nem csak a pontszámokat kaptam meg, hanem egy részletes elemzést is, hogy mikén kéne változtatnom, és hogy az értékeim mennyire mondhatóak átlagosnak. A jóllétnél több pontot is kaptam, a különböző részekre, ezeket nem szeretném egyesével megosztani, de alapvetően átlagosnak mondhatóak. A várható élettartamom a teszt szerint 78,4 év, ez a kitöltők körében elég szomorú eredmény, ugyanis ott az átlag 85,6 év. Az ökológiai lábnyomom 2,79 globális ha, ami szintén jónak mondható, az átlagos 4,04-hez képest. Az eredményeim alapján megkaptam a saját Boldog Bolygó Index

eredményemet, ami 53,8, ez csak egy kicsivel volt az átlag alatt, a későbbiekben pedig majd láthatjuk, hogy magyarországi viszonylatban boldognak számítok-e.

A fejlett országok célul tűzték ki, hogy 2050-re elérjék a 87 pontot a HPI skálán. Ez azt jelenti, hogy az egy főre eső ökológiai lábnyomot 1,7 globális hektárra szeretnék csökkenteni, az étellel való elégedettség skálán 8 pontot szeretnének elérni a 10-ből, és a várható élettartamot 87 évre szeretnék növelni.

A következő térkép az országok boldogságát mutatja a HPI index alapján:

4.ábra: HPI index a világ 151 országában

Forrás: New Economic Foundation

Megjegyzés: a legalacsonyabb pont: vörös szín, ezt követi a barna, a sárga, majd a zöld.

A boldog bolygó index vizsgálatánál feltűnő, hogy a legboldogabb országok között egyetlen európaiország sem található. Magyarország a 151 ország közül a 104. helyen helyezkedik el. A HPI index értéke Magyarországon 37,4. Ezzel a rangsorban Hong Kong és az USA között helyezkedünk el. Az eredményünket legfőképpen a magyarok étellel való elégedettségének „köszönhetjük”, ugyanis itt 4,7-es értéket kaptunk a 10-ből. A magyarok várható élettartama 74,4 év, az ökológiai lábnyomunk pedig 3,6. Ezen a téren annyira nem rossz még a helyzet, ha megnézzük, hogy az első helyen lévő Costa Rica 2,5-es értéket kapott, az Egyesült Államok pedig 7,2-et.

Az első tíz ország listája:

1. Costa Rica
2. Vietnám
3. Kolumbia
4. Belize
5. El Salvador
6. Jamaica
7. Panama

8. Nicaragua
9. Venezuela
10. Guatemala

A listát figyelve elég sok helyen eszünkbe juthat a korábban vizsgált Easterlin paradoxon, mivel a legtöbb ország a lista elején nem mondható kifejezetten gazdag országnak. Costa Rica másodszor lett a lista vezetője, ugyanis a 2009-es listán is első helyen szerepelt. Ez nem meglepő, mivel Costa Ricában az elektromosság 99 %-a megújuló energiából származik, valamint céljai között szerepel, hogy 2021-re elérje a teljes széndioxid mentességet. Az első európai ország Albánia, a 18. helyen, ezt követi Norvégia, a 29. helyen. A fejlett államok inkább a lista második felénél jelennek meg. Ami eléggé elszomorító, hogy Magyarországnak a gazdasága sem fejlett, és még boldognak sem mondható. A listát Katar, Csád és Botswana zárja.

Nick Marks, az index megalkotója szerint, ha boldogok szeretnénk lenni, mindennap a következő öt dologra kell figyelni:

- Erősítsük a szociális kapcsolatainkat
- Aktivitás
- Figyeljünk oda másokra
- Folyamatos tanulás
- Adjunk, adakozzunk

Magyarországgal kapcsolatban egy érdekes dolog lehet, hogy két győri szervezet, az Innovációval a Fenntartható Fejlődésért Egyesület és a Kautz Gyula Közgazdász Szakkollégium közös kutatásának eredményeként kiderült, hogy a győriek a környezet terhelésüket és boldogságukat figyelembe véve jobban élnek, mint az átlag magyar emberek. Ezt főleg azért találtam érdekesnek, mert én Győrből származom, és én is úgy vettem észre, hogy Győrben boldogabbak az emberek. A két szervezet 2010-ben közösen számította ki Győr ökológiai lábnyomát, ami fejenként 4,33 globális hektárt tett ki. Ez az érték valószínűleg a győri Audi gyár miatt magasabb, mint Magyarországon átlagosan. A győriek élettel való elégedettsége 7,02 lett, ami nagyon pozitívnak mondható. Győr lakosságának a várható élettartama 75,14 év. A kutatás eredményeként Győr Boldog Bolygó Indexe 44,1. Ezzel az értékkel Győr a 69. helyen szerepelne a világ országainak listáján, ezzel megelőzné az Egyesült Királyságot és Franciaországot is. A győri értékek a továbbiakban azért is lesznek fontosak, mert a Z generációs boldogság kutatásomat nagyon sok győri fiatal tölti ki, a győri kapcsolataim miatt.

3.4 OECD Jobb Életért Index

Az OECD Jobb Életért Index (Better Life Index) 11 dimenzió alapján rakja sorrendbe a vizsgált országok jóllétét. Ez az Index, a korábbiakkal ellentétben a jövedelmet is figyelembe veszi, és nincs feltétlenül a GDP ellen. Inkább annak egy kiegészítő mutatója, hogy minél pontosabb képet kapjunk a boldogságról.

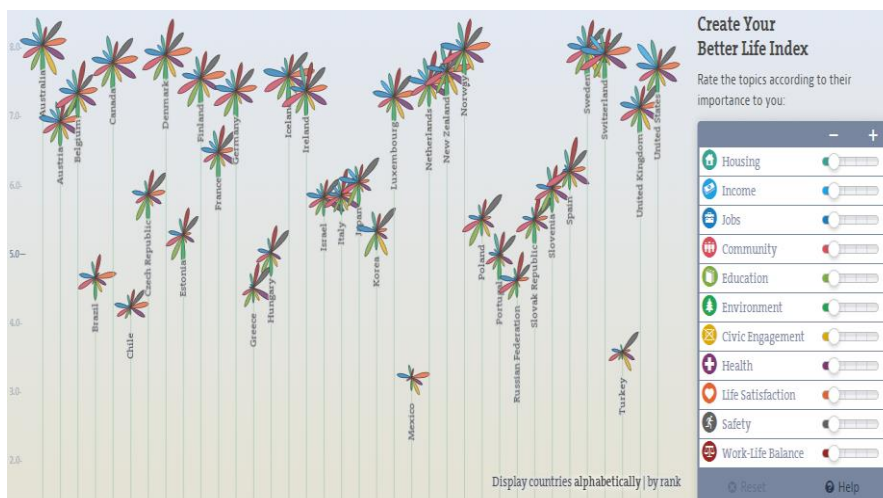
A mutató a 34 OECD országot és két kulcspartnerét, Oroszországot és Brazíliát vizsgálja. Az OECD magyarul a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, egy párizsi székhelyű nemzetközi gazdasági szervezet, aminek 1996 óta tagja Magyarország. Az OECD célja, hogy segítse a tagállamok kormányait a lehető legjobb gazdasági és szociális politika kialakításában. A szervezet 1948-ban alakult, a II. Világháború után, azzal a céllal, hogy újra talpra állítsa Európát.

A BLI index 11 dimenziója:

- Lakás
- Jövedelem
- Munka
- Közösség
- Oktatás
- Egészség
- Biztonság
- Elégedettség
- Környezet
- Társadalmi részvétel
- Munka és magánélet egyensúlya

Az eddig vizsgált indexek közül, ennek az indexnek tetszik leginkább a honlapja, mivel a saját értékítéletünk alapján választhatjuk ki, hogy nekünk melyik dimenzió mennyire fontos, majd ezek alapján hasonlíthatjuk össze egymással az egyes országokat. Például, ha úgy érezzük, hogy számunkra a környezet fontosabb, mint a jövedelem, akkor a környezetet nagyobb súllyal fogja számolni. Én a semlegesség jegyében minden dimenziót azonos súllyal vizsgáltam, ugyanúgy, ahogy az OECD teszi a saját elemzéseiben.

5.ábra: Better Life Index honlapja, dimenziói

Forrás: www.oecdbetterlifeindex.org

A súlyozott indexeinket meg is oszthatjuk, amit már több mint 80.000 felhasználó megtett. Ezáltal egy virtuális térkép tekinthető meg az oldalon, ami azt mutatja, hogy melyik országban, melyik tényezők a legfontosabbak. Ez alapján például az USA-ban az élettel való elégedettséget tartják e legfontosabbnak, ugyanúgy, ahogy Németországban és Magyarországon. Japánban a legtöbb kitöltő a biztonságot tette első helyre, Ausztráliában a munka és a magánélet egyensúlyát. Ezekből az adatokból is látszik, hogy mennyire mások a preferenciáink.

A Better Life Indexnél a vagyonosabb országok előrébb helyezkednek el a rangsorban, így itt az Easterlin paradoxon nem jelentkezik. Ez azért lehetséges, mert a BLI index három, a jövedelemmel kapcsolatos mutatót is használ.

Ha minden tényezőt egyformán fontosnak veszünk, akkor Magyarország körülbelül hátulról a 7. helyen szerepel. A legutolsó helyen Mexikó található, ami számomra nagyon meglepő volt, mivel a Boldog Bolygó Index alapján a 21. legboldogabb ország volt. A BLI alapján Magyarország körülbelül Portugáliával található egy helyen.

A BLI hivatalos oldalán elemzéseket is találhatunk az országokról. Magyarország két dimenzióban: a biztonságban és a munka magánélet egyensúlyában az átlag felett helyezkedik el. A közösség, a jövedelem, a lakás, a munka, az élettel való elégedettség és az egészség viszont átlag alatti értékekkel rendelkezik.

Jövedelem: A háztartások jövedelme átlagosan évi 15.442 dollár, ami kevesebb, mint az OECD országok átlaga, ami 25.908 dollár. A Magyarországról

szóló részben felhívják a figyelmünket arra, hogy egyre nagyobb különbségek vannak, a társadalom felső és alsó 20 %-a között, amely nagy veszélyeket rejthet magában.

Munka:Munka szempontjából is eléggé negatív a helyzet Magyarországon. A 15-64 éves korosztály 58 %-a rendelkezik állással. Ez az OECD átlag alatt helyezkedik el, mivel az 65 %. Ezenkívül a férfiak jobban el tudnak helyezkedni, ugyanis 64%-uknak van fizetett állása, összehasonlítva a nőekkel, ahol ez csak 53%. Azonban az átlagnál kevesebb olyan munkavállaló van nálunk, aki nagyon hosszú órákat dolgozik, ez csak 3 % nálunk, szemben az átlagos 13 %-kal.

Oktatás:A középiskolát a népesség 82%-a végezte el, amivel végre jobban teljesítünk az átlag 75 %-nál. Az OECD PISA tesztjét matematikából és irodalomból 487-es átlagponttal végezték el a magyar diákok, ami az átlagos 497 pont alatt van. A lányok egyébként átlagosan 9 ponttal hagyták le a fiúkat Magyarországon, ami kiugró teljesítmény az OECD átlag 8 pontos előnyhöz képest.

Egészség:A születéskor várható élettartam 75 év nálunk, öt évvel kevesebb, mint az OECD átlag. A magyar nők átlagosan 79 évig élnek, 7 évvel megelőzve a magyar férfiakat. A szmog szint az OECD átlag alatt van. Víztisztaság terén jobb eredményeket is elérhetnénk. A magyarok 77 %-a mondja, hogy jó a víz minőség, amíg az OECD országokban átlagosan ez 81 %, persze ez elég szubjektív.

Közösség:Ami elég biztató, hogy 87 %-a a magyar embereknek tud valakit, akire számíthat, ha szükség van rá, ez csak 1 %-kal kevesebb az OECD átlagnál, így átlagosnak mondható. Az előző választásoknál 62 % volt a részvételi arány, ami jóval az átlagos 68 % alatt van.

Élettel való elégedettség:A magyarok elégedettsége, ahogy már a korábbi indexek vizsgálatánál is írtam, jóval az átlag alatt van. Az 1-től 10-es skálán az emberek átlagosan 4,9 pontot adtak a 10-ből. Ez az egyik legalacsonyabb pont az OECD országok között, majdnem a lista utolsó helyén helyezkedünk el, utánunk már csak Görögország van. Az átlag egyébként 6,6 pont.

3.5 Egy főre jutó GDP

Már a korábbi fejezetekben említettem, hogy a GDP sokáig az egyetlen olyan eszköz volt, ami az emberek jólétét mérte. Sokáig ez alapján határozták meg az országok boldogságát is. Azonban nagyon régóta támadják is, hogy nem megfelelő mérőszáma az országok jólétének. Sokan úgy gondolják, hogy le is kellene cserélni valamilyen olyan indexre, ami az emberek boldogságát is figyelembe veszi. A BBC egyik közvélemény kutatása szerint a lakosság 81%-a annak örülne, ha a kormány célja az lenne, hogy inkább boldoggá, mintsem vagyonossá tegye az embereket.

A GDP, a bruttó hazai termék nem más, mint az egy év alatt előállított új érték, tehát azt mutatja meg, hogy mekkora az az új érték, amit a társadalom a vizsgált időszakban előállít. Az első világháború után hozták létre a közgazdászok azért, mert szerették volna elkerülni az óriási inflációt, amit a túlzott pénzkibocsátás okozott. Az 1939-ben Keynes fontolgatta, hogy meg kellene mérni mekkora az a maximális kibocsátás, amire egy ország az erőforrásai alapján képes. Magyarország GDP-je megközelítőleg 29.000 milliárd Ft.

Egy ország GDP-jének kiszámításához két módszer is létezik:

6. ábra: GDP kiszámításának két módszere

Forrás: saját készítésű ábra, Csurka E. (2006) *Új közgazdasági gondolkodás felé*, Könyvkuckó, Budapest

Tavaly Magyarországon 3,7% volt a GDP növekedése, idén azonban a növekedés csökkenni látszik, ugyanis már csak 3% körüli értéket látunk, jövőre pedig már csak 2,5 %-os növekedést prognosztizálnak a szakemberek. Ennek az oka az lehet, hogy a beruházások már nem növekednek olyan mértékben, mint 2015-ben, sőt csökkenek. Egy másik ilyen probléma a munkaerőhiány. Sok olyan cég van, aki keresne szakembereket, de azok nagy része külföldön helyezkedik el. Bérek tekintetében szintén le van maradva a magyar gazdaság, a szomszédos régiókhöz képest 20 %-kal kevesebb fizetést kapunk.

Az egy főre jutó GDP lehetővé teszi, hogy sorrendbe rakjuk a világ országait gazdasági teljesítményük alapján. Érdekes megfigyelni ezt a listát, hogy mennyire tér el az egyes országok boldogság indexeitől.

1.táblázat: Első 10 ország a GDP/fő alapján

	Ország	GDP/fő (\$)
1.	Katar	137.162
2.	Luxemburg	97.639
3.	Szingapúr	83.066
4.	Brunei	79.890
5.	Kuvait	70.686
6.	Norvégia	67.166
7.	Egyesült Arab Emirátusok	66.347
8.	San Marino	60.887
9.	Svájc	58.149
10.	Hong Kong	55.097

Forrás: International Monetary Fund (2014), saját készítésű táblázat

Nem meglepő, hogy ezek az országok nem szerepeltek az első 10 helyen, egy olyan listán, ahol nem a pénzt ítélik a legfontosabb tényezőnek, például a BBI index rangsorán. Érdekeséggé vált megnéztem, hogy melyik ország hányadik helyet foglalja ott el. Sejtettem, hogy nem a lista első felében lesznek majd, de nem gondoltam volna, hogy ilyen nagy lesz a különbség. A Boldog Bolygó Indexek alapján a 151 ország közül Kuvait a 143. volt, Katar a 149., Luxemburg a 138., Az Egyesült Arab Emirátusok 130., Hong Kong a 102. Egyedül Svájcnak (34.) és Norvégiának (29.) sikerült mind a két listán előkelő helyet szerezni. Ez alapján is látszik, hogy a GDP nem felel meg a jóllét kimutatására. Magyarország az egy főre jutó GDP alapján 49. ezen a listán, tehát mi is jóval jobban teljesítünk itt, mint a BBI rangsorán.

A GDP-vel tényleg sok probléma van, ha ezzel akarjuk mérni egy ország jólétét. Az egyik ilyen, hogy nem minden fogyasztásnak örülünk. Amikor sok a dugó, akkor több benzin is fogy, de ettől a fogyasztástól nem leszünk boldogabbak. Egy másik nagy probléma, az egyenlőtlenség. Hiába magas a GDP, ha a jövedelmek egyenlőtlenül oszlanak el. A GDP számításánál a mérési hibának is nagy a valószínűsége, ugyanis a háztartási fogyasztásról önbevallós módszerrel szerzik meg az adatokat, ami nálunk például a GDP 2/3-át teszi ki. További szempont még a fenntarthatóság, ugyanis a környezeti károk kimaradnak a mutatóból. Tehát egyértelműen látszik, hogy a GDP nem felel meg a jólét mérésére, legalábbis nem egyedül. Az egyik GDP mellé szánt mutató az, aminek elkészítésére a francia miniszterelnök kért fel két Nöbel díjas közgazdászt Stiglitzt és Sent. 2009-re össze is raktak egy nagyon alapos és komplex rendszert, amivel a pillanatnyi jólétet és a fenntarthatóságot is próbálták mérni. Más kutatók is elkezdtek mérni a témában, és már sokan támadják is Stiglitzékét. A nagy elégedetlenség, és a GDP feltűnően sok

hibája miatt valószínűnek tartom, hogy hamarosan egy új mérőszám kerül majd bevezetésre.

3.6 Miért annyira elégedetlenek a magyarok?

3.6.1 A boldogtalanság okai

A különböző boldogság indexek vizsgálata után láthatjuk, hogy a magyarok egyik index alapján sem mondhatóak elégedettnek vagy boldognak. Miért is lehet ez? A következőkben Molnár György és Kapitány Zsuzsa kutatásai, valamint saját következtetésem alapján keresem a válaszokat.

A nemzetközi összehasonlítások azt mutatják, hogy a magyarok az ország fejlettségi szintjéhez képest kirívóan elégedetlenek az életükkel. A korábbi indexek vizsgálatánál is látszik, hogy Magyarországon az emberek élettel való elégedettsége nem éri el az 5 pontot a 10-ből. Ezzel szemben Ausztria, amivel számos kulturális és történelmi hasonlóság köt össze, az elégedettségi listák legelején szerepel. A World Happiness Report (2013) alapján Magyarország az élettel való elégedettség tekintetében a 110. helyen szerepel a 156 országból, amíg Ausztria a 8. . Kapitány Zsuzsa és Molnár György ezért is kezdte el vizsgálni, hogy hogyan lehetnénk boldogabbak. A két kutató Ausztriával hasonlította össze Magyarországot, ezzel keresve a választ az elégedetlenségünkre.

Magyarország Közép- és Kelet-Európán belül is le van maradva, a térség átlaga 5,43. A régióban Csehország rendelkezik a legmagasabb elégedettségi szinttel, 6,29-es értékkel. A térség átlagértékét a korrupció húzza le, ami jobban elterjedt itt, mint Latin-Amerikában. A magyar és osztrák elégedettségi különbség a kulturális különbségeknek is betudható. Lehetséges, hogy a különbségek egy részének a magyar panasz kultúra az oka. Magyarországon nem divatos azt mondani, hogy nagyon elégedettek vagyunk valamivel.

A korábban említett tanulmányban a kutatók 9 tényező alapján vizsgálták a szubjektív jóllétet:

- jövedelem
- vagyoni helyzet, lakáskörülmények
- demográfia
- családi körülmények
- aktivitás
- iskolai végzettség
- szubjektív egészségi állapot
- társadalmi kapcsolatok

- fizetési kötelezettségek és jövedelem viszonya
- életkörülmények megítélése

A jövedelemhatás erősebb az átmeneti országokban, mint a fejlett piacgazdaságokban. Ahogy a GDP tekintetében már említettem, Magyarország a régióhoz képest 20 %-kal le van maradva bérek tekintetében. Ami a lakáskörülményekkel kapcsolatosan nagyon érdekes, az az, hogy Magyarországon a bérlakásban élés rontja a szubjektív jóllétünket, amíg Ausztriában, ahol a magyarokhoz képest ötszörös a nem magán bérlakásban élők aránya, nincs ilyen hatás. Az életkort tekintve Magyarországon és Ausztriában a fiatal és idősebb korosztály a legboldogabb. A legboldogtalanabbak a 35-40 év közötti korosztályon belül találhatóak. Ha valakinek van párja, vagy élettársa az jelentősen növeli az elégedettséget. (Bhutánban, a Bruttó Nemzeti Boldogság kapcsán ennek az ellentétét láthattuk. Ott azok mondták magukat boldogabbnak, akik egyedül éltek.) Magyarországon nehezebb feladat egyedülálló szülőnek lenni, mivel ez nagymértékben rontja a szubjektív jóllétet, amíg Ausztriában nincs ilyen hatása. A vállalkozók szubjektív jólléte magasabb, mint az alkalmazottaké. Ez minden bizonnyal az eltitkolt jövedelem miatt van. Ausztriában a munkanélküliség szubjektív jóllétet rontó hatása magasabb, mint Magyarországon. A tanulók mindkét országban boldogabbak, mint a többiek. Ausztriában már a szakmunkás végzettségűek szubjektív jólléte magasabb, mint az általános iskolai végzettségűeké, amíg Magyarországon ugyanakkora. Itthon csak a felsőfokú végzettség növeli az elégedettségünket. A szubjektív jóllétet legnagyobb mértékben a szubjektív egészségi állapot határozza meg.

2.táblázat: Szubjektív egészségi állapot megoszlása (%)

	Magyarország	Ausztria
Nagyon rossz	4,2	1,5
Rossz	16,4	6,4
Közepes	31,0	20,2
Jó	35,1	35,6
Nagyon jó	13,3	36,3
Összesen	100	100

Forrás: Molnár, Gy. és Kapitány, Zs. (2013). Miért annyira elégedetlenek a magyarok az életükkel? A szubjektív jóllétet befolyásoló tényezők mikroszintű összehasonlító elemzése magyar és osztrák adatokon, *Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Műhelytanulmányok*, Vol. 47.

A társadalmi kapcsolatok kapcsán érdekes, hogy Magyarországon az emberek 8 %-a mondta, hogy nincs egy barátja sem, Ausztriában ez csak 2 % volt. Ausztriában a gyakori rokonai vagy baráti találkozásoknak sokkal nagyobb a szubjektív jóllétnövelő hatása, mint Magyarországon. Magyarországon a kulturális és

sportesemények elégedettség növelő értéke nem olyan számottevő, kivéve a színház esetében. Ha Magyarországon mindenki járna színházba, akkor 0,2-del növekedne az átlagos szubjektív jóllét.

Hogyan növelhetnénk az elégedettségünket?

A leírtak és saját véleményem alapján összegyűjtöttem és pontokba szedtem, hogy hogyan növelhetné Magyarország a szubjektív jóllétét:

1. Egészségügyi rendszer átalakítása.
2. Sokat hallottunk arról, hogy túl sok a diplomás Magyarországon, de szubjektív jóllét tekintetében semmiképpen nem kéne csökkenteni a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát.
3. Növelni kéne a szakmunkások társadalmi megbecsülését.
4. Működőképes bérlakás-szektor kialakítása.
5. Több lehetőség az önkéntes munkára. (A kormány jobban is reklámozhatná az ilyen lehetőségeket.)
6. Valahogy csökkenteni kéne a felső és alsó 20 % közötti magas különbségeket. Ugyanis a gazdagokkal szembeni frusztráció jelentősen rontja a szubjektív jóllétet.
7. Ingyenes vagy kedvezményes színházjegyek biztosítása a rosszabb körülmények között élők számára.

Természetesen tudom, hogy nem biztos, hogy ezek a lehetőségek feltétlenül javítanák az átlagos szubjektív jóllétet, de valamilyen módon mindenképpen meg kéne próbálni növelni a magyarok boldogságát, és nem szabadna tétlenül nézni, hogy tovább csökkenjenek az említett értékek.

3.6.2 Kezdeményezések a boldogságunk növelésére

Már régóta tudjuk, hogy Magyarország mennyire pesszimista ország hírében áll. Ennek ellenére mégsem teszünk meg mindent azért, hogy ez ne így legyen. Pár éve volt egy kis szikra, hogy talán Magyarország is komolyan elkezd majd foglalkozni azzal, hogy a magyarok minél boldogabbak legyenek. 2012-ben elindult a Nemzetgazdasági Minisztérium Boldogságkutató műhelye. A műhely a társadalom boldogságát kutatta, mind a lakossági, mind a gazdasági szempontokat figyelembe véve. A műhelyben szociológusok, gazdasági szakemberek és geográfusok egyaránt közreműködtek. Ez mind nagyon biztató, de sajnos a műhelynek tavaly be kellett zárnia, így a magyarok boldogsága továbbra sem növekszik.

Egy másik szimpatikus kezdeményezés, az Országos Boldogságprogram¹⁰, amit már a dolgozatom elején is említettem. A Boldogságprogram alapítója Bagdi Bella, a Jobb Veled a Világ Alapítvány elnöke. Ez a program úgy indult, hogy Bella magában elhatározta, hogy minden nap jót fog cselekedni, majd a barátaink között egyfajta játékként folytatta ugyanezt, mára már országszerte több mint 9600 ember csatlakozott hozzájuk. A programban résztvevők többféleképpen is részt vehetnek a kezdeményezésben. A honlapon megoszthatják saját pozitív élményeiket az adakozásról, az napi jótetteikről, így egy országos közösség épült ki. Az országban 116 helyen léteznek boldogságklubok, amelyekhez bárki csatlakozhat, valamint további önkénteseket is várnak, új klubok alapításához. A boldogságprogram azt veszi célba, hogy a rossz szokásokat helyettesítsük jóval, hiszen semmit nem tudunk elengedni, ha a helyére nem teszünk valami még jobbat. A program olyan szinten nőtte ki magát, hogy most november végén a Budapesti Kongresszusi Központban egy egész napos személyiségfejlesztő Boldogság Mesterkurzust szerveznek. A dolgozatom még alaposabb kidolgozása érdekében szívesen részt vettem volna a kurzuson, de már november elején nem tudtam rá jegyet szerezni. A kurzuson Sonja Lyubomirsky, a pozitív pszichológia egyik híres, amerikai tagja is előadást fog tartani. Miért is jó adakozni? Sonja Lyubomirsky ¹¹Hogyan legyünk boldogok című könyvében 7 érvet sorol fel:

1. Ha kedves és nagylelkű vagy valakivel, akkor pozitívabban látod őt és így elfogadóbb, és megértőbb leszel, ami hatással lesz a belső jóllétedre is.
2. Amikor segítesz valakinek és látod mások nehézségeit, sokkal jobban értékeled azt, amid van, és ezért szerencsésebbnek, hálásabbnak érezheted magad az életünkért.
3. Amikor másoknak segítesz, vigaszt nyújtasz, akkor elterelődik a figyelmed a saját gondjaidról és rágódásaidról, mivel a figyelem fókuszát valaki másra irányítod. Ezáltal sokkal jobb lesz a közérzeted.
4. A jócselekedetek gyakorlása fejleszti az önbizalmadat, az optimizmusodat és a hasznosságod érzését.

¹⁰ boldogságprogram.hu ,[olvasva: 2015.11.23.]

¹¹Lyubomirsky, S. (2008). *The How of Happiness: A New Approach to Getting the Life You Want* . Penguin Readers, London

5. A jócselekedetek életed értelmességét és értékét is emelhetik. Elkezdted értékelni magad, hogy igenis van szükség rád és tudsz valami olyat tenni, amitől jobb lesz veled a világ.
6. A jócselekedetek kielégítik alapvető emberi szükségleteidet: kapcsolatba kerülsz másokkal, rád mosolyognak, hálásak neked és értékes barátságokra tehetsz szert.
7. A jócselekedetek csökkentik a depressziós tüneteket, miközben fokozódik a boldogságérzés és úgy érzed, ura vagy az életednek és saját magadnak.

Bagdi Bella szerint fontos a boldogság iskolakultúrába történő bevitele is, ezért gyerekek részére is elérhető a 10 hónapos program. Idén szeptembertől már 338 oktatási és nevelési intézmény vesz részt a boldogság oktatásában. Nagyon fontos, hogy a gyerekeket ne kelljen kötelezni az órákon való részvételre, hanem önszántukból, szívesen járjanak oda. Martin Seligman, a pozitív pszichológia atyja szerint is be kell vinni a boldogságoktatást az óvodákba, és iskolákba, ha kiegyensúlyozottabbnak, sikeresebbnek és elégedettebbnek szeretnénk látni a jövő nemzedékét. A boldogságórák nyilván nagyon fontosak, és segítik a gyerekek elfogadóbb képességét, de egy boldogabb nemzedék felnevelése érdekében lehetséges, hogy a magyar oktatási rendszer újragondolására lenne szükség.

3.6.3 Mi lehet a megoldás egy boldogabb generáció felnevelésére?

A dolgozat írása közben elkezdtem azon gondolkodni, hogy mi lehetne a megoldás, hogyan lehetne elérni azt, hogy egy boldogabb Magyarország jöjjön létre. Éppen ezen gondolkodtam, amikor felugrott egy index cikk a facebookon. A leírásban annyi szerepelt, hogy szeretnék elérni jó oktatással azt, hogy felnőjön egy boldogabb generáció. Rögtön tudtam, hogy igen, itt a megoldás.

A cikk, vagyis videó interjú arról szól, hogy Halácsy Péter a Prezi egyik alapítója, Halmos Ádám, a Libri Kiadó társtulajdonosa, valamint még néhány barátjuk újhullámos oktatási hálózatot indított.¹² Az ötlet onnan indult, hogy gyerekeik óvodás korba léptek, de a körzeti óvoda, vagy a magánóvodák nem feleltek meg az elvárásaiknak. A szülőknek engedélyt kell kérni a jegyzőtől, hogy gyerekeik ne rendes óvodába, hanem kisközösségbe járhassanak. Már két óvodájuk van, és a céljuk az, hogy 5 éven belül 10.000 gyerekre legyenek hatással. Ahogy nőnek a gyerekek, úgy haladnak ők is, akkor fogják megnyitni az iskolát, ha elérik

¹² Index (2015). *Megmutatjuk, hogy milyen a jó oktatás* [online], elérhetőség/hozzáférés: http://index.hu/video/2015/11/19/prezi_ovi_budapest_school_halacsy_peter_ovoda_iskola/, [olvasva: 2015.11.20.]

azt a kort a gyerekeik. Azt szeretnék, hogy 2040-re legyen egy boldogabb generáció, aki meg tud oldani nagy kihívásokat.

Az óvodában kevert korosztályú csoportok vannak, és egy csoportra, ami 12-13 fő 3 tanár jut. Így mindenkire jut elég idő, tehát differenciálisan tudják őket fejleszteni. Ha valaki például nagyon jól rajzol, a másik óvodában van egy rajz művész, aki átjön, és külön foglalkozik azzal a gyerekekkel, fejleszti a képességeit. Az óvodákban projektalapú tanítás van, ami azt jelenti, hogy különböző témákat dolgoznak fel, és akár több héten keresztül azzal foglalkoznak, ilyen például a zene projekt, vagy festészet. Fontosnak tartják, hogy a lexikális tudás elavul, tehát a gyerekeknek elsősorban a tanulást kell megtanulniuk. Ezek a dolgok Halácsy Péter szerint egyáltalán nem új felfedezések, már 30 éve erről beszélnek, ők csak annyiban voltak innovatívak, hogy ezt meg is valósították.

Nagyon érdekes, hogy az óvodában nincs kiszolgáló személyzet, csak a három tanár van a gyerekekkel, így nem szoknak hozzá, hogy kiszolgálják őket. Az ebédnél például ugyanúgy mozognak ők is a konyhában, mint a felnőttek. Ezáltal sokkal természetesebb az egész, úgy viselkedhetnek, mintha otthon lennének.

A tandíj a legjobb dolog az egészben. Kiszámolták, hogy egy gyerekért körülbelül 100.000 Ft-ot kéne fizetni. Ezzel szemben megmondják a szülőknek, hogy mindenki a jövedelme alapján fizessen 0-200.000 Ft között, így a nem olyan jómódú gyerekek is bekerülhetnek. Különböző rétegből jövő vegyes csoportok vannak, ami nagyon jól tesz a gyerekeknek, ezáltal elfogadóbbak egymással.

Halácsy Péter elmondta, hogy rengetegen keresték már meg azzal, hogy ők is szeretnének ebben részt venni, vagy hasonló dolgot szeretnének létrehozni. Ez azt jelenti, hogy van remény egy boldogabb Magyarország létrehozására. Remélem sikerül.

4. Z generáció elégedettségének vizsgálata

Először is szeretném tisztázni, hogy mit is értünk egy generáció alatt. A generációk körülbelül 20évet fednek le, de különböző elméletek is vannak arról, hogy melyik generáció mikor kezdődik. Általában 5 generációt különböztetünk meg egymástól. Ezek a generációk: Veteránok, Baby Boom-, Y-, és Z generáció. A legújabb generáció, az alfa generáció, akik 2010 után születtek. A Z generáció kezdetét a legtöbben 1995-re teszik, de vannak olyanok is, akik a Z vagy „netgeneráció” kezdetét a 90-es évek elejére teszik. A Z generációnak két hulláma van. Az első hullámot 1995-től 2005-ig datálják. Ezek a fiatalok ott voltak a digitális korszak kezdetén. A második hullám 2005 és 2010 között született, ők már beleszülettek a digitális világba.

4.1 A Z generáció bemutatása

Mielőtt saját kutatásaim elemzésébe kezdenék, mindenképpen szerettem volna megismerni a Z generációt, hogy mik az általános jellemzőik, mire számíthatok majd kutatási eredményként. Ennek érdekében több pszichológiai és gazdasági elemzést olvastam a Z generációról. A két legjelentősebb mű, ami felkeltette az érdeklődésemet, Tari Annamária Z generációról írt könyve¹³, valamint a Coca Cola fiatalok boldogságáról szóló kutatása¹⁴.

A különböző tanulmányok teljesen ellentétes dolgokat is állítanak erről a generációról. Ebből arra következtetek, hogy nem tudták még teljesen kiismerni őket. Vannak, akik sötétben látják a jövőt. Ilyen például Sue Palmer, Toxic Childhood című művében. Szerinte a modern társadalom és kultúra nagyon gyorsan változik, gyorsabban, mint azt emberi szükségleteinkkel követni tudnánk, és ennek mérgező hatása is lehet. A generáció egészségtelenebbül étkezik, nem sportol és nem is alszik, valamint szüleikhez is kevésbé kötődnek. A negatív tulajdonságok azonban később a fiatalok javára is válhatnak. Mivel a fogyasztói társadalom és az információs technológia egyszerre fejti ki hatását, ezért nincs elég idejük gyerekeknek maradni. Az internet világában nincs értelme a gyerekek előtt titkolózni, hiszen bármit kideríthetnek, amit csak akarnak. Ez nagyon szomorú, mert tényleg lerövidül az igazi boldog gyermekkor és helyette kis felnőtteket nevelünk. Tari Annamária idézte

¹³ Tari, A. (2011). *Z generáció*, Tercium Kiadó Kft., Budapest

¹⁴ Coca Cola (2015). *Why Generation Z is choosing happiness A happiness study commissioned by Coca Cola*[online], elérhetőség/hozzáférés: http://www.cocacola.co.uk/content/dam/journey/gb/en/hidden/PDFs/Coke_Choose_Happiness_Research_Study_2015.pdf, [olvasva: 2015.11.03.]

könyvében Andrew Fullert, gyermekpszichológust, aki úgy nyilatkozott, hogy a mai 7 éves kor a régebbi 17 évesnek felel meg. A gyerekek nagyon fiatalon kis fogyasztókká válnak, és egy olyan világban nőnek fel, ahol túl sokat foglalkoznak a teljesítménnyel, egy maximalista generációról van szó. David Chalke, társadalmi elemző szerint, a felnőtt gondolkodás miatt, az eddigi legműveltebb generáció lehet a Z generáció. Mivel gyorsabban kell felnőniük, ezért okosabbak és talpraesettebbek lesznek. A Z generáció tagjai biológiai életkorukat meghaladva képesek kommunikálni, ami nem jelenti azt, hogy az érzelmi intelligenciájuk is ennyire előrehaladott lenne, sőt. Ezért is szokták azt mondani, hogy a mai fiatalok nagyon felnőttesek, de mégis gyerekesebbek, mint az előző generációk tagjai. A környezetükre is jobban odafigyelnek. A Z generáció egyik legfontosabb tulajdonsága a multitasking, egyszerre számtalan dologra képesek odafigyelni. TV nézés közben chatelnek, miközben még házi feladatot is írnak, és a facebook oldalukat is ellenőrzik. A Baby Boom generáció számos tagjának ez elképzelhetetlen feladat lenne, de még nekem, Y generációs diáknak sem menne olyan könnyedén. Sok szülő aggódik az agresszív videójátékok miatt. Attól félnek, hogy a gyerekek is agresszívak lesznek. Egy 2007-es amerikai kutatás szerint a 8 és 16 éves kor közötti fiatalok 90 %-a játszik ilyen játékokkal, amelyek 90 %-a tartalmaz agresszivitást. A Z generáció információfeldolgozásban is élenjáró. Becslések szerint az információ duplájára fog nőni, amihez muszáj alkalmazkodniuk, ennek következtében nagyon gyors a feldolgozó képességük. Tari Annamária szerint ez a korosztály nagyon narcisztikus, és csak magukkal foglalkozó fiatalokból áll.

Ezzel szemben a Coca Cola kutatása azt mutatja ki, hogy ez a korosztály nem az 'én' generáció, hanem éppen hogy a 'mi'. A fiatalok a social media használatával egy közösséget alkotnak, és egymást támogatják. Lehet, hogy függenek az internetes oldalaktól, de ugyanúgy függenek a barátaiktól is. A Coca Cola 3331 15-19 év közötti tinédzsert kért meg, hogy segítsék őket a kutatásukban. A kérdőívet 8 európai országban töltették ki, az Egyesült Királyságban, Írországban, Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában, Dániában, Svédországban és Norvégiában. A kutatásom szempontjából igen érdekes adat, hogy a megkérdezetteknek csak 2 %-a gondolja úgy, hogy a pénz a legfontosabb dolog a világon. Ennél sokkal fontosabb dolgok állnak a középpontban, ilyen például a boldogság. A fiatalok tanultak hibáikból és nem halogatták a boldogságot, most azonnal akarják azt elérni. A korosztály képes áttörni bizonyos határokat és kilépni saját komfortzónájából.

Pár érdekes adat a Coca Cola kutatási eredményeiből:

- A Z generáció 72 %-a úgy gondolja, hogy a boldogság választás kérdése
- 96 %-uk csinál bizonyos dolgokat csak azért, hogy boldogabb legyen
- 89 %-uk boldogabb lesz, ha látja barátját mosolyogni
- 64 %-uknak szüksége van valakire, hogy helyes döntést hozzon meg
- 78 %-uk gondolja úgy, hogy a legfontosabb döntés a világon a boldogság választása
- A boldogság okozói: barátok (51 %), család (42 %), iskola (27 %)
- A megkérdezettek 78 %-a boldogabb lesz, ha egy idegen rámosolyog

4.2 Mélyinterjúk a téma mélyebb megismeréséhez

Mivel a szekunder kutatásaim során ellentétes véleményekbe ütköztem, ezért úgy gondoltam, hogy a primer kutatásom során az lesz a legjobb, ha több oldalról vizsgálom meg a témát. Az egyéni mélyinterjú a kvalitatív kutatások egyik alapmódszere, a fókuszcsoportok mellett. Az interjúk általában 30-45 percig tartottak. Elsősorban készítettem egy interjút a Z generáció egy tagjával, Verebes Tamással, hiszen ki más láthatná ezt a generációt mélyebbről, mint egy saját képviselője. Ezen kívül Bernschütz Máriával, a Z generáció egyik kutatójával is készítettem egy interjút.

4.2.1 Interjú Bernschütz Máriával

Bernschütz Mária már 2013 óta végez generációkutatásokat, és jelenleg az Edutus Főiskola docense. Ő főleg a Z generáció tulajdonságainak megismerésében tudott sokat segíteni.

Az első kérdésem az volt hozzá, hogy mit gondol, mennyire elégedett a Z generáció az életével. Szerinte a fiatalok számára nem ugyanazt jelenti a boldogság, mint a korábbi generációknak. Ők nem tudnak különbséget tenni közöttük, hogy 9-es vagy 8-as a boldogságuk. Valamint nem összességében próbálják meghatározni a boldogságukat, hanem csak egyes eseményekre gondolnak. Egy gyerek azért is gondolhatja magát boldognak, mert kapott egy sajtbургert a mekiben vagy, mert megkapta az Iphone 6-ot. Mária szerint nem is definiálják magukat a boldogságot. Nagyon kevés fiatal fogalmazza azt meg, hogy mit is szeretne az élettől. Nagyon szeretik halogatni a dolgokat, azt várják, hogy majd minden megoldódik magától. A tanárnő abban is kételkedik, hogy egyáltalán létezik-e az a fogalom a Z generáció számára, hogy boldogság. Ha azt kérnénk tőlük, hogy sorolják fel a boldog pillanataikat, lehet, hogy nem is tudnák, hogy mit mondjanak, vagy azt mondanák,

hogy akkor voltak a legboldogabbak, amikor megkapták az Iphone 6-ot. Ez is azt támasztja alá, hogy mennyire anyagias ez a korosztály.

Bernschütz Mária szerint azért ilyen anyagiasak, mert a média egyfolytában azt sugallja felénk, hogy a legújabb trendeket kell követni, ezenkívül nagy ereje van a csoporthatásnak is. A tanárnő példaként hozta fel, hogy unokahúga osztályában csak Converse vagy Tisza cipőt lehet hordani, nincs olyan, aki mást hordana. Az értékek változására is rákérdeztem, de a tanárnő szerint még az is lehet, hogyha nyitott kérdésben kérdezném ezt meg egy Z generációstól, lehet, hogy nem is tudná, hogy mire gondolok, lehet, hogy azt írná, hogy Iphone, Samsung Tv. Én ezzel nem teljesen értek egyet. Úgy érzem, hogy túlságosan tudatlannak gondolja őket, holott egyes kutatók szerint a valaha volt legértelmesebb korosztályról beszélünk. Ennek ellenére egy kutatást megérne ez a kérdés, talán a későbbiekben lesz majd módom rá.

Tari Annamária és Bernschütz Mária is említette, hogy mennyire nárcisztikus ez a korosztály. Mária szerint ez nem feltétlenül nárcizmus, hanem megfelelni vágyás. A mai korban bármikor felkerülhetnek az internetre, bárki posztolhatja egy képüket, ezért mindig tökéletesen kell kinézniük. Az üzleti életben ez a tulajdonság nem feltétlenül hátrány, ugyanis egyre több cikk jelenik meg arról, hogy a nárcisztikus tulajdonságokkal rendelkező dolgozókból lesznek a vezetők, ugyanis egy vezetőnek el kell magát adnia. Ez nem feltétlenül olyan jó a vállalatok számára, lehet, hogy megfelelőbb lenne, ha inkább az kerülne vezető pozícióba, aki ért is ahhoz, amit csinál. A Z generáció tagjai közül azok is megjelennek a közösségi hálón, akik a való életben nagyon introvertáltak, ők is posztolgatnak, és like-olnak különböző bejegyzéseket. Ami nagyon elkészerítő, az az, hogy már az alfa generáció tagjainak alsó osztályban meg kell jelennie a hálón. A tanárnő egyik ismerősétől hallotta, hogy kötelezővé tette a gyerekeknek a tanár a facebookra való regisztrálást, ugyanis ott akarja közzétenni a házi feladatokat, egy ottani csoporton belül akar kommunikálni a gyerekekkel. Ezáltal a gyerekek már sokkal korábban fent vannak a facebookon, mint az megengedett lenne. Ez azért nagyon veszélyes, mert ez a korosztály még nem tudja magát megvédeni, ha valaki kicsúfolja egy képüket, vagy hozzászólásukat. Régebben ilyen problémákkal csak 18 éves koruk körül találkoztak a fiatalok, ma már akár 10 évesen is. Ez is lehet az oka annak, hogy egyre több depressziós gyerek van.

A sok negatív hatás mellett pozitív hatásai is lehetnek ennek a nyitott világnak. Például, hogy az introvertált diákoknak muszáj megnyílniuk. Az internet segítségével akár 20 %-uk is kinyílhat, de lehetséges, hogy a maradék 80% olyanokat mond magáról, ami nem megfelelő.

4.2.2 Interjú Verebes Tamással

A Z generáció képviselőjének nem mást választottam, mint az unokatestvéreimet, Verebes Tamást. Azért gondoltam rá, mivel egy idegen nem biztos, hogy teljesen meg tudna nekem nyílni, és nem osztaná meg velem a valódi gondolatait.

Tomi 17 éves, a budapesti Corvin Mátyás Gimnázium és Műszaki Szakközépiskola tanulója. A beszélgetésünk során az első meghökkentő dolog az volt számomra, hogy egy 1-től 10-es skálán 6-os az étellel való elégedettsége. Én mindig vidámnak és optimistának láttam, nem számítottam ilyen alacsony értékre. Amikor azt kérdeztem, hogy anyagi dolgokkal el tudná-e érní, hogy boldogabb legyen, azt válaszolta, hogy 1 milliárd Ft 9-esre tudná felhozni a boldogságát. A maximális 10-es eléréséhez azért kellenének még egyéb dolgok is, például, hogy ne Magyarországon legyünk, hanem valahol külföldön, mivel ott boldogabbak az emberek, de vinne magával minket is, a családját. Azért gondolja boldogabbnak a külföldieket, mivel ott máshogy nevelkednek, kevesebb a bűnözés, és kevésbé előítéletesek. Bernschütz Mária is említette, hogy a Z generációnak nincsenek annyira saját gondolatai, csak azokat veszik át, amit a médiában, vagy sorozatokban hallanak. Mivel Tomi még nem élt külföldön, ezért valószínűleg azért mondta, hogy nem szereti Magyarországot, és külföldön akar élni, mivel manapság mindenhol azt hallani, hogy külföldön minden jobb. Nem állítom azt, hogy ez nem igaz, mivel én tényleg éltem Németországban fél évig, és láttam a különbségeket, de szerintem nem az a megoldás, hogyha valami nem jó, akkor keresünk jobbat, hanem a rosszat kéne jóvá alakítani. A jövőnk kulcsa ennek a generációnak a kezében van, és nagyon szomorú, ha ők így gondolkodnak. Magyarország tényleg egy pesszimista nemzet, de a nyíltabb fiataloknak nem kéne ezt a gondolkodásmódot átvenni.

Tomi szerint nem boldogabb ez a korosztály, mint a magyar átlag, mivel állandóan panaszkodnak, hogy szakítottak velük, de aztán másnap már mással vannak kapcsolatban a facebookon. Ez a példa is igazolja azt a tényt, hogy ez a korosztály a közösségi hálón éli az életét. Tomi azt állítja, hogy nem szokta magát a többiekhez hasonlítani, a baráti körükben lévők nem anyagiak, körülbelül hasonló helyzetűek. Direkt így választotta őket, mivel így azonosan gondolkodnak, így tudnak ugyanazokra a helyekre járni. Az osztályukon belül nincsenek nagyobb kilengések, tehát nincs nagy különbség a legszegényebb és a leggazdagabb diák között. Tomi úgy fogalmazott, hogy az osztály legszegényebb diákja nagyon jó fej, és okos. Ezzel szemben a leggazdagabb diák nem olyan intelligens, és barátai

sincsenek. Ez a kijelentés nekem azt sugallja, hogy inkább jobb módú gyerekeket ítélik el, és közösítik ki, valószínűleg féltékenység miatt.

Nagyon tetszett, hogy a 'lottón nyert' 1 milliárd forintját Tomi élményekre költené, és nem tárgyi dolgokra. Az első dolog, ami az eszébe jutott az volt, hogy elvinné nyaralni a családját. A bulizást valamilyen fesztiválon már csak másodikként említette, de még oda is magával vinne engem is. Ezeknek a válaszoknak nagyon örültem, mivel látszik belőle, hogy nagyon családszerető, és önzetlen.

Tomi most nyáron dolgozott életében először. Azért döntött úgy, hogy a nyári szünidő egy részét munkával tölti, mert a szülei nem voltak hajlandóak finanszírozni a bulizásait, ami teljesen érthető. A megkeresett pénztől boldogabbnak érezte magát, de ettől még nem osztotta be jobban. A fizetését a bulijai finanszírozására, és fesztiváljegyekre költötte.

Az utolsó téma, amire kitértem a Flow élmény volt. Kíváncsi voltam, hogy az internet fogságában lévő korosztály képes-e magát annyira elengedni, hogy ilyen állapotba kerüljön. Tomi nem ismerte a fogalmat, ezért felolvastam neki. Egyből a foci jutott eszébe, ott tudja teljesen elengedni magát, kizárja a külvilágot. Persze nem minden alkalommal, ez is csak egyszer történt meg velem. A Flow élményt egyébként legtöbbször sportolás közben lehet átélni.

Az interjú végén Tomi érdeklődött, hogy akkor kiket is képviselt. Ezután megbeszéltek a generációk közötti különbségeket. Érdekes volt látni, hogy a generáción belül is látják a különbségeket. Tomi meg is jegyezte, hogy az alfa mégdurvább lesz, mint ők, mivel ők már androidos telefonnal a kezükben születnek.

Az interjú sokat segített, hogy egy átfogóbb képet kapjak a Z generációról. Sok olyan dolog volt, amit eddigi kutatásaim során is feltételeztem, de egyéb dolgokra is rávilágított.

4.3 Kérdőív

A primer kutatásom elvégzéséhez a piackutatás kedvelt kvantitatív módszerét választottam. A Z generáció boldogságának és a pénz kapcsolatának vizsgálatához készítettem egy saját kérdőívet, aminek vizsgálatával mélyebben megismerhetjük ennek a generációnak a pénzhez való viszonyát, boldogságát és értékítéletét.

Összesen 16 kérdést tettem fel a kérdőívben, aminek megválaszolása 5-10 percet vett igénybe. A kérdőívet a Z generáció tagjaival töltöttem ki, azon belül is a 13-19 éves korosztályt céloztam meg. A fiatalabbaknál nem voltam benne biztos, hogy elég érettek egy pénzzel kapcsolatos kérdőív kitöltésére. A kérdőívemet online is megosztottam, de papíralapon is kitöltöttem az ország különböző részein lévő középiskolák tanulóival. Úgy gondoltam, hogy így tudom a leginkább elérni ezt a

korosztályt, mivel a közösségi hálón nekem már jórészt csak Y generációs barátaim/ismerőseim vannak. Az online kérdőív elkészítéséhez a Google egyik alkalmazását, a Google Formst használtam. Összesen 222 kitöltőm volt. Online összesen 54-en töltötték ki. Az online kitöltők egy része egy Tolna megyei gimnázium tanulói, mivel egy ottani tanár ismerősöm segített a kérdőív terjesztésében. A papíralapú kérdőívet 168-an töltötték ki. Ezek egyik felét Győr egyik legjobb gimnáziumának tanulói, másik részét egy jászberényi gimnázium tanulói töltötték ki. Mivel az ország több részéről is voltak kitöltőim, ezért az elemzés során a különböző területek közötti különbségeket is vizsgálhatom.

A kérdőívem három fő részből áll. Az első részben a kitöltők demográfiai adataira voltam kíváncsi, például hogy Magyarországon belül honnan jöttek, hány évesek, van-e testvérük, milyen fajta iskolából jöttek. A második részben található meg a kérdőív fő kérdése, hogy egy 1-10-es skálán mennyire elégedettek az életükkel. Ezután következnek a zsebpénzzel, munkával kapcsolatos kérdések, valamint még azt is vizsgáltam, hogy az anyagi dolgok mennyire befolyásolják az elégedettségüket. Az utolsó pár kérdésnél arra voltam kíváncsi, hogy mi a véleményük a gazdagságról, pénzről, valamint arra, hogy milyen dolgokat tartanak a legfontosabbnak az életükben.

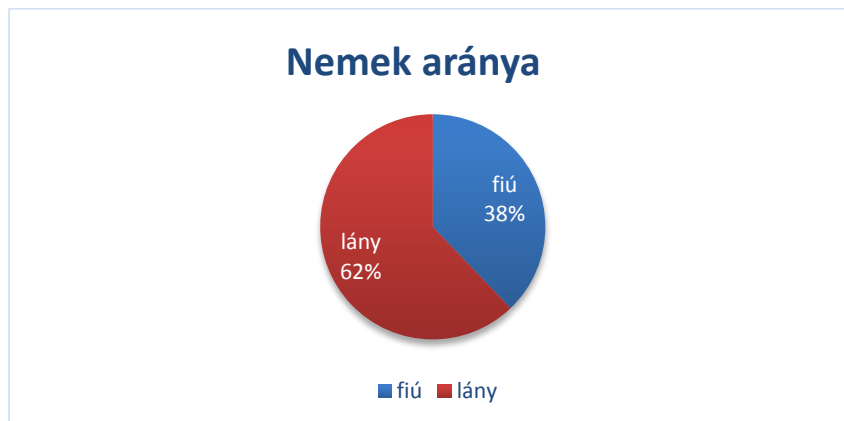
A kérdőívem elemzése előtt van néhány feltevésem, hogy milyen eredmények fognak születni.

1. Úgy gondolom, hogy ez a korosztály sokkal elégedettebb az életével, mint átlagosan a magyarok. Ez egyrészt lehet azért, mert nyíltabbak a világ felé, másrészt ahogy Bernschütz Mária említette, nem tudják együttesen vizsgálni saját boldogságukat, és a skálán belül sem látják annyira a különbségeket.
2. Az élettel való elégedettség és a pénz kapcsolata nagyon szoros a Z generáció körében.
3. A Z generáció nagyon anyagi, nagyon fontos nekik, hogy a legmenőbb ruhákban járjanak, a legújabb telefonjuk legyen.

4.3.1 A kérdőív elemzése

A kérdőív első részében, ahogy már említettem a személyes jellemzőket vizsgáltam. A lenti ábra mutatja a nemek eloszlását.

8. ábra: Nemek aránya

Forrás: saját kutatás

Látható, hogy a kérdőívet 62%-ban lányok, és 38%-ban fiúk töltötték ki. Összesen 222 kitöltő volt, tehát 138 lány és 84 fiú töltötte ki. Úgy gondoltam, hogy mivel nagyrészt az iskolákban osztályfőnöki órán töltötték ki a kérdőívet, ezért körülbelül ugyanannyi fiú, és lány kitöltőm lesz, de ez nem így történt.

8.ábra: Megyéenkénti megoszlás

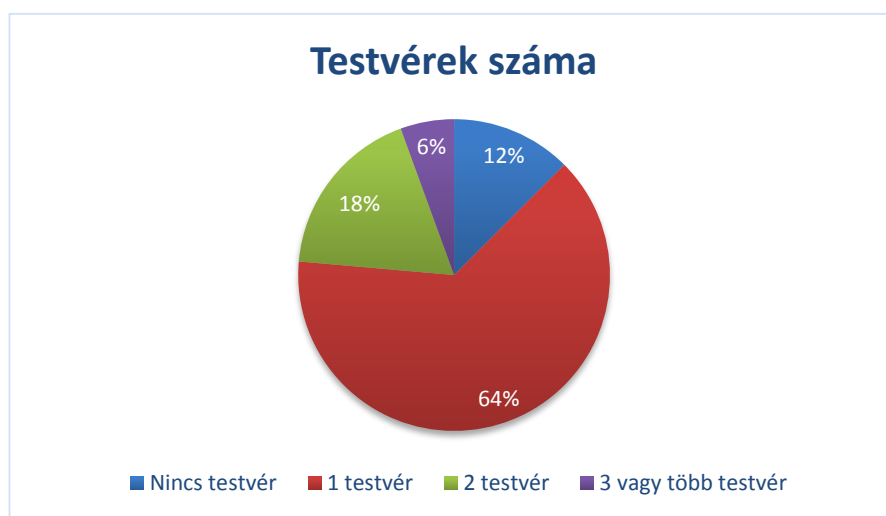
Forrás: saját kutatás

A Z generáció tagjaitól azt is megkérdeztem, hogy melyik településen élnek. Voltak közöttük Győr-Moson-Sopron megyéből valók, Pest megyeiek, Tolna, és Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok is. Így a kérdőív további részében össze tudom hasonlítani az egyes megyék kitöltőinek válaszait. A fenti ábrából látható, hogy a legtöbb kitöltés Jász-Nagykun-Szolnok megyéből érkezett, összesen 109 kitöltővel, Győr-Moson-Sopron megyében 73 diák töltötte ki, Tolna megyében 31, és Pest megyében 9-en töltötték ki. A kérdőívben rákérdeztem a településre is, így meg

tudtam vizsgálni, hogy a kitöltők hány %-a él városban, és hány faluban. A városiak nagy túlsúllyal jelentek meg. Összesen 217-en adtak meg erre vonatkozó adatokat, ebből 52-en, a válaszadók 24 %-a él faluban, vagy nagyon kis városban, 165-en, a kérdezettek 76%-a pedig városban él. A későbbiekben majd azt is vizsgálom, hogy milyen különbség van a falusi, és városi kitöltők étellel való elégedettsége között.

Ahogy már korábban, a Z generáció bemutatásakor említettem, a generáció tagjai az 1995-2010 között született fiatalok, tehát a 6-20 évesek. Ennek ellenére a kérdőívemet csak 13-19 év közötti diákok tölthették ki. A kitöltők átlagéletkora 16,8 év volt. Azt is vizsgáltam, hogy a kitöltőknek hány testvére van.

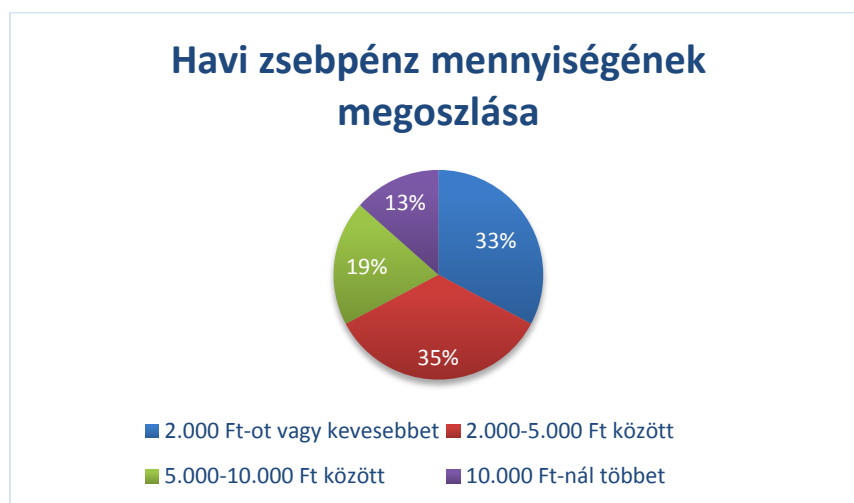
9.ábra: Testvérek száma

Forrás: saját kutatás

Ebből látható, hogy a kitöltők több mint a felének, pontosan 64%-ának csak egy testvére van, 12%-uk egyke, 18%-uknak két testvére, 6%-uknak három vagy több testvére van.

A diákoktól azt is megkérdeztem, hogy hányan dolgoznak iskola mellett. A 222 kitöltőből csak 16-an dolgoznak. Az iskola mellett dolgozók átlagéletkora 17,5 év, főleg 17, 18 és 19 évesek, egyetlen egy 15 éves volt. A dolgozó diákok fele Jász-Nagykun-Szolnok megyéből való, és főleg kisebb településekről. Tízen azért dolgoznak, hogy maguknak keressenek pénz, három kitöltő nem válaszolt erre a kérdésre, 2-en a családjuknak szeretnének ezzel segíteni, és csak egy olyan kitöltő volt, aki azért dolgozik, mert szeret dolgozni. Mivel ez a korosztály még nem maga keresi a pénzét, ezért rákérdeztem arra is, hogy mennyi zsebpénzt kapnak. A kitöltők közül összesen 171-en kapnak zsebpénzt. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a további 51 kitöltőnek egyáltalán nincs saját költőpénze, mivelegy részük(15 fő) saját magának keresi a zsebpénzét. Továbbá sok olyan szülő is van, aki nem ad havonta zsebpénzt, de ad alkalmanként, ha a gyereke kér tőle.

10.ábra: Havi zsebpénz megoszlása

Forrás: saját kutatás

A zsebpénzeket négy különböző kategóriába osztottam be. A fenti ábrán látható, hogy a kitöltők 35%-a 2000-5000 Ft közötti zsebpénzt kap, ami nem olyan nagy összeg, de az még ennél is meglepőbb, hogy 33%-uk, tehát 56 ember 2000 Ft-nál is kevesebb zsebpénzt kap havonta. Ez körülbelül arra elég, hogy egyszer elmenjenek moziba, és ott vegyenek maguknak egy üdítőt. A kitöltők 19%-a 5.000 és 10.000 Ft közötti zsebpénzt kap. 10.000 Ft feletti zsebpénzt már nem sokan kapnak, összesen 23 ember, a kitöltők 13%-a. Kíváncsi voltam, hogy megyénként hogyan néz ez ki, melyik megyében kapják a legtöbb zsebpénzt a gyerekek, és hol kapnak főleg 2.000 Ft alatti.

3.táblázat: A zsebpénzek megoszlása megyénként

	0-2000 Ft	2.000-5.000 Ft	5.000-10.000 Ft	10.000- Ft
Jász-Nagykun-Szolnok megye	22	25	24	8
Győr-Moson-Sopron megye	8	17	5	8
Tolna megye	15	11	3	2
Pest megye	3	3	0	3

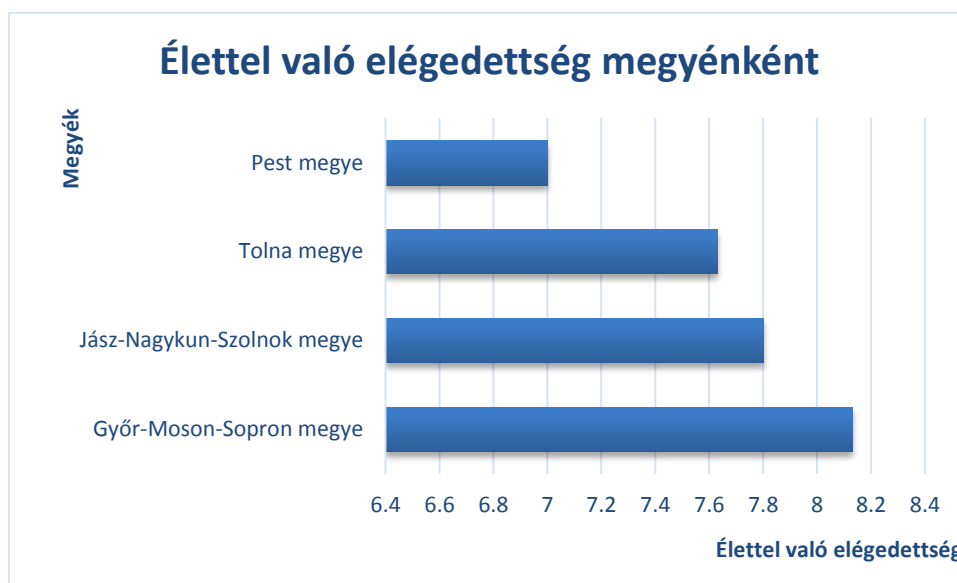
Forrás: saját kutatás

A táblázatban nem jelöltem azokat a válaszokat, akik nem írtak semmit erre a kérdésre, mivel lehet, hogy azért nem válaszoltak, mert nem kapnak zsebpénzt, de az is lehet, hogy csak nem volt kedvük válaszolni. Látható, hogy 2.000 Ft alatti zsebpénzt főként Jász-Nagykun-Szolnok megyében és Tolna megyében kapnak. Ez nem meglepő, mivel Pest megye és Győr-Moson-Sopron megye is az ország legfejlettebb megyéi közé tartoznak, míg a másik két megye kevésbé fejlett.

Természetesen a különbségeket az is okozza, hogy például Pest megyéből csak 9 kitöltő volt, míg Jász-Nagykun-Szolnok megyéből pedig 79-en válaszoltak erre a kérdésre. Nagyon kiugró eredmény, hogy Tolna megyében 31 emberből, 15 kap 2.000 Ft alatti zsebpénzt, ami majdnem a kitöltők felével egyezik meg.

Ezután elérkeztünk a kutatásom szempontjából az egyik legfontosabb kérdéshez: Mennyire vagy elégedett az életeddel egy 1-10-es skálán? Már a korábbi fejezeteknél említettem, hogy Magyarországon az étellel való elégedettségünk nagyon alacsony, a Boldog Bolygó Index alapján, 1-10es skálán 4,7 Magyarország elégedettsége. Saját kutatásom alapján a Z generáció étellel való elégedettsége egy 1-10es skálán átlagosan 7,85. Ez jóval magasabb a magyar átlagnál. Lehetséges, hogy tényleg azért ilyen magas ez az érték, amit Bernschütz Mária mondott, és a fiatalok nem ugyanúgy definiálják a boldogságot, ahogy az idősebb korosztályok, ha egyáltalán megfogalmazzák magukban, de remélhetőleg azért ilyen magas az elégedettségük, mert tényleg boldogok.

11.ábra: Élettel való elégedettség

Forrás: saját kutatás

A fenti ábrán látható, hogy Győr-Moson-Sopron megyében a legboldogabb a Z generáció. Már korábban említettem a győri kutatást, amely szintén azt mutatta, hogy Győrben a legboldogabbak a magyarok. Személy szerint nagyon örülök ennek az eredménynek, mivel én is Győrből származom. Ezután következik a sorban Jász-Nagykun-Szolnok megye, majd Tolna megye, és végül Pest megye. Budapest fejlettsége miatt azt várhattuk, hogy ott boldogabbak lesznek a fiatalok, mint a kevésbé fejlett megyékben, de amint láthatjuk ez nem így alakult. Természetesen ez lehet, hogy a kevés Pest megyei kitöltő miatt van.

4.táblázat: A nemek szerinti élettel való elégedettség, megyénként

	lányok	fiúk	átlag
Jász-Nagykun-Szolnok megye	7,91	7,65	7,80
Győr-Moson-Sopron megye	7,90	8,74	8,13
Tolna megye	7,52	7,80	7,63
Pest megye	9,50	6,29	7,00
Magyarország	7,87	7,81	7,85

Forrás: saját kutatás

A táblázatban láthatjuk, hogy milyen különbségek vannak az élettel való elégedettségben a lányok és fiúk között, a vizsgált megyékben. Összességében Magyarországon, ahogy már említettem 7,85 az élettel való elégedettség. Ezen belül a lányok 0,6-el mondhatóak boldogabbnak, elégedettebbnek. A vizsgált négy megye felében mondható el, hogy boldogabbak a lányok, mint a fiúk. Azonban Tolna megyében és Győr-Moson-Sopron megyében a fiúk elégedettsége volt magasabb. A lányok és fiúk megyénkénti számát a mellékletekben külön táblázatba foglaltam. Ott látható, hogy Tolna megyében kétszer annyi lány töltötte ki a kérdőívet, mint fiú, lehet, hogy ez is okozza az ottani nagyobb elégedettséget. Győrben ugyanígy sokkal több lány töltötte ki, ott majdnem háromszoros a lány kitöltők száma.

12.ábra: A testvérek száma és a boldogság kapcsolata

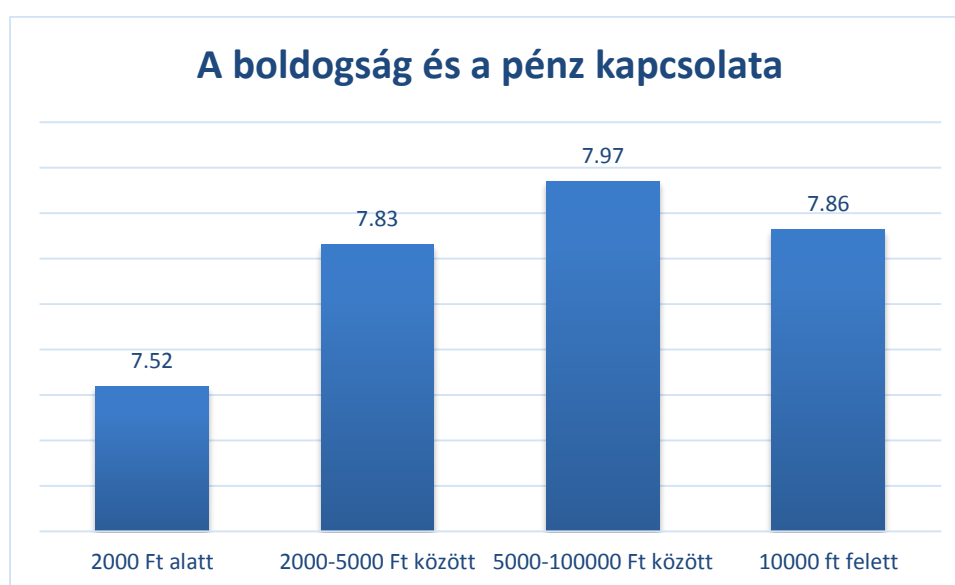
Forrás: saját kutatás

A testvérek számának vizsgálatánál különös dologra lettem figyelmes. Kíváncsi voltam, hogy mennyire befolyásolja a fiatalok boldogságát az, hogy hány testvérük van. Az elemzés elején említettem a %-os megoszlást, ott látható, hogy a legtöbb kitöltőnek 1 testvére van, tehát a kutatásom szerint a szülők a legtöbb esetben két gyereket vállaltak. A fenti ábrán látható, hogy mennyire elégedettek az életükkel 0, 1, 2, 3 vagy több testvérrel rendelkező fiatalok. Az egyke gyerekek elégedettsége átlagosan 7,48, ez a legalacsonyabb elégedettségi csoport, ez után az 1

testvérrel rendelkezők elégedettsége következik 7,66-dal. Ezután következik egy még nagyobb ugrás. A két testvérrel rendelkező kitöltők a legboldogabbak, átlagosan 7,85-os elégedettségi szinttel. A folyamatos növekedés után következett egy kisebb hanyatlás a három vagy több testvérrel rendelkező kitöltők elégedettségénél, ugyanis ők 7,83-ra elégedettek az életükkel. Kijelenthetem, hogy erősen befolyásolja a Z generáció boldogságát az, hogy hány testvére van. A legalkalmasabb, ha szülőkként 3 gyereket vállalunk, ez maximalizálhatja gyermekeink boldogságát.

Miután megvizsgáltam az elégedettséget, és azt is, hogy a Z generáció átlagosan mennyi zsebpénzt kap, meg tudtam nézni, hogy mennyire befolyásolja a zsebpénz mértéke a boldogságot.

13.ábra: A boldogság és a pénz kapcsolata

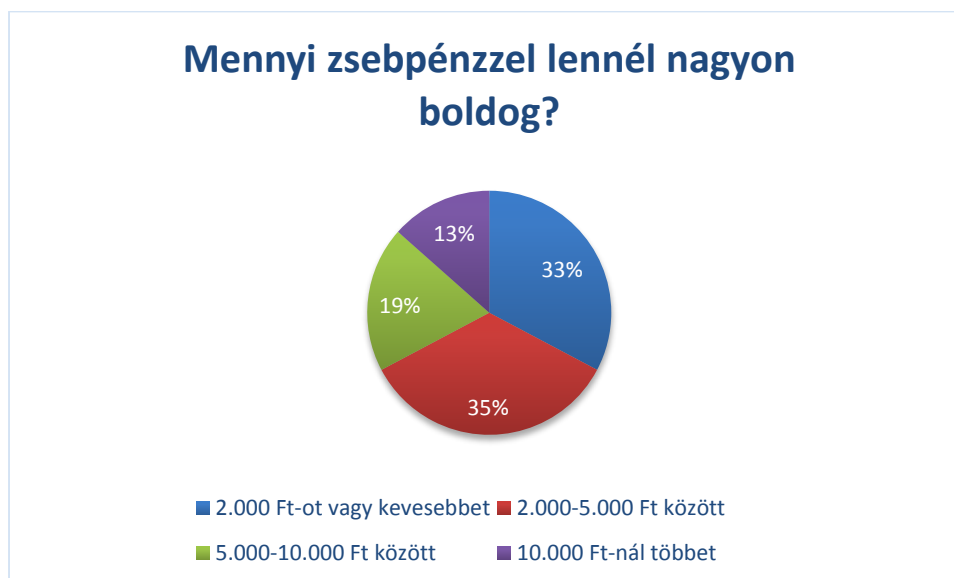
Forrás: saját kutatás

A kutatásom adataiból az derült ki, hogy a pénz igenis boldogít, egy bizonyos szintig. Ugyanezt fejtettem ki egy korábbi fejezetben, ahol Diener és Seligman (2004) Helliwell (2003), Kahneman és Deaton (2010) és Layard (2005) is azt állapította meg, hogy igenis boldogabbak leszünk a pénztől, de van egy bizonyos összeg, ahol maximalizálódik a boldogságunk. A kutatásom alapján a magyarországi Z generáció számára ez az összeg a havi 10.000 Ft-os zsebpénz. A kitöltők közül a legboldogabbak azok voltak, akik havi 5.000 és 10.000 Ft közötti zsebpénzt kapnak, az ő elégedettségük már majdnem elérte a 8-ast.. A legboldogtalanabb csoporthoz azok tartoznak, akik havi 2.000 Ft-nál kevesebbet kapnak, az ő életteli való elégedettségük csupán 7,52. 10.000 Ft feletti havi zsebpénz után a Z generáció boldogsága 0,11-et esett vissza. A pénz és a boldogság korrelációja 8,92% Magyarországon, a Z generáció körében. A korrelációt megvizsgáltam megyénként is, ebből az derül ki, hogy a legszorosabb kapcsolat a két tényező között Győr-Moson-Sopron megyében van, itt a korreláció 15,83%. Ezután következik Tolna

megye 5,76%-os korrelációval, majd Jász-Nagykun-Szolnok megye 3,44%-kal. Ami nagyon érdekes, hogy Pest megyében nincs pozitív kapcsolat a pénz és a boldogság között. Itt ugyanis a korreláció -14,80%. Tehát Pest megyében a kevesebb zsebpénzzel rendelkezők elégedettebbek az életükkel, mint aki több zsebpénzt kap.

Miután megkérdeztem a kérdőívben, hogy ki mennyi zsebpénzt kap, kíváncsi voltam arra is, hogy mit gondolnak, boldogabbak lennének-e több zsebpénzzel. Összesen 205-en válaszoltak erre a kérdésre, közülük 70-en azt válaszolták, hogy igen boldogabbak lennének, amíg 135-en nem lennének boldogabbak. Ezután rákérdeztem arra is, hogy mennyi zsebpénzzel lennének nagyon boldogok. Itt nagyon érdekes volt, hogy olyanok is válaszoltak rá, akik azt mondták, hogy nem lennének boldogabbak több pénzzel. A 135 nem választ adó közül 15 jelölt meg valamilyen összeget ennél a kérdésnél. Általánosan eggyel magasabb összeget jelöltek meg, mint amit ők kapnak.

14.ábra: Mennyi zsebpénzzel lennél nagyon boldog?

Forrás: saját kutatás

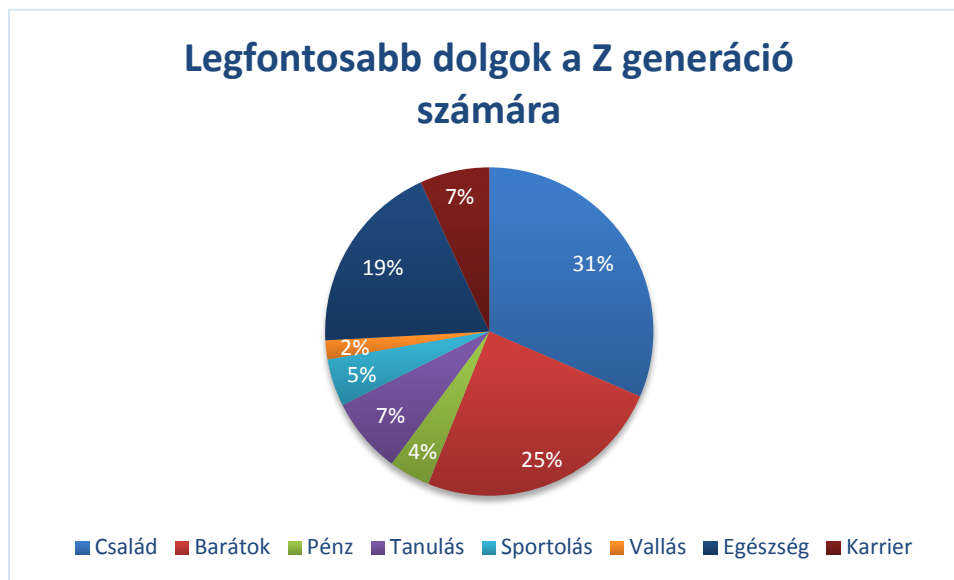
Azok között akik, azt válaszolták, hogy boldogabbak lennének több zsebpénzzel a legtöbben 2.000-5.000 Ft közötti zsebpénzzel lennének a legboldogabbak, ez a válaszadók 35 %-a. A második legnépszerűbb válasz a 2.000 Ft vagy kevesebb volt. Ezután következett az 5.000-10.000 Ft közötti zsebpénz, 19%-kal, majd a legkevesebben a 10.000 Ft feletti zsebpénzt írták, 13%-kal. Nagyon meglepődtem ezen az eredményen, mivel azt gondoltam, hogy pont az ellentéte fog bekövetkezni. Azt hittem, hogy ez a korosztály a legnagyobb boldogságot a legmagasabb összeggel fogja összekötni, pozitívan csalódtam bennük.

Kíváncsiságból azt is megkérdeztem a kitöltőktől, hogy mit vennének, ha bármit megvehetnének. természetesen voltak olyanok, akik elviccelték ezt a kérdést,

de a legtöbbben anyagi dolgokat írtak, mint autó vagy lakás. Ezekenkívül nagyon sokan írták a világszerte utat, és a nyaralást.

Az anyagi dolgok után azt is megkérdeztem a Z generáció tagjaitól, hogy milyen dolgok a legfontosabbak számukra. Válaszként 8 dolgot adtam meg és nekik a három legfontosabbat kellett kiválasztani.

14.ábra: Legfontosabb dolgok a Z generáció számára

Forrás: saját kutatás

Amint az ábrán is látható a 3 legfontosabb dolog sorrendben a Család, Barátok és az Egészség. Ez szintén nagyon pozitív csalódás. A kérdőív elemzése előtt úgy gondoltam, hogy nem feltétlenül ugyanazok a dolgok fontosak a Z generáció, és az idősebb korosztály számára. Ezzel szemben szerintem ugyanezeket a válaszokat kaptam volna egy X generációs kérdőív esetén is. A három előbb említett dolog után legfontosabb dolgok a Karrier, és a Tanulás. A sportolás 5%-nak szerepelt a három legfontosabb dolog között, a pénz 4%-nak volt nagyon fontos, és a legkevésbé fontos a vallás volt, amit csak a válaszadók 2%-a választott. A Coca Cola kutatási eredményei alapján, amit a Z generáció bemutatásánál már említettem hasonló eredmények jöttek ki. Ott 3331 európai Z generációt kérdeztek meg. A válaszok alapján ott a legfontosabb dolog a Barátok voltak, 51%-kal, majd ezt követte a Család, 42%-kal, de ott az első háromba a Tanulás került még be, 27%-kal. Az ottani megkérdezetteknek csak 2%-a gondolta úgy, hogy a pénz a legfontosabb. Tehát a magyar Z generációsok számára fontosabb a pénz, mint átlagosan Európában. Megvizsgáltam, hogy melyik megyében írták legtöbbet a pénzt, mint fontos tényező. Ez alapján Tolna megyében 2-en, Győr-Moson-Sopronban 1 ember, Pest megyében is egy ember, és Jász-Nagykun-Szolnok megyében 22-en írták. Ez nagyon kiugró érték. A zsebpénz és boldogság kapcsolatánál Győr-Moson-Sopron megyében volt a legerősebb a korreláció, ezért úgy gondoltam, hogy ott többen írják majd a pénzt.

Lehet, hogy mivel ez egy nagyon fejlett megye, ezért nem tartják fontosnak a pénzt, mivel úgyis van nekik. Jász-Nagykun-Szolnok megye nem olyan fejlett gazdaságilag, ezért érezhetik ennyire fontosnak a fiatalok a pénzt.

Az utolsó részben leírtam 11 kijelentést, ahol a válaszadóknak ki kellett választaniuk, hogy egy 1-10es skálán mennyire értenek velük egyet, illetve azt, hogy mennyire fontosak számukra az egyes tényezők.

5.táblázat: A gazdagságról, pénzről való vélemények

	Pénzért bármit meg lehet kapni	Mindenki megvehető	Szegény a szegénység	A gazdagság megváltoztatja az embert	Akinek nincs pénze, nincsenek barátai
Jász-Nagykun-Szolnok megye	5,83	5,54	2,21	8,15	1,86
Győr-Moson-Sopron megye	4,74	4,71	2,32	7,77	1,74
Tolna megye	4,13	3,77	1,52	7,35	1,52
Pest megye	5,22	4,77	1,11	7,44	2
Magyarország	5,22	5,00	2,11	7,89	1,78

Forrás: saját kutatás

Először az első 5 kérdés eredményeit vizsgálom, mivel ezek valamilyen szinten összekapcsolódnak. Mindegyik a pénzről, és gazdagságról, szegénységről szól. Az első kijelentésem az volt, hogy: Pénzért bármit meg lehet kapni. Ezzel átlagosan 5,22-ra értettek egyet a kitöltők. Ennél a kérdésnél nagyon szélsőséges válaszok születtek. Sokan értettek vele teljesen egyet, valamint voltak, akik egyáltalán nem értettek vele egyet. Így alakulhatott ki ez a középérték. Leginkább Jász-Nagykun-Szolnok megyében értettek vele egyet. Ugyanúgy, mint a pénz is itt szerepelt a legtöbbször legfontosabb dologként. A második kijelentésem az volt, hogy mindenki megvehető. Érdekes, de itt is hasonló eredmények születtek, és szintén Jász-Nagykun-Szolnok megye értett vele egyet a leginkább, 5,54-re. A harmadik kijelentés az volt, hogy szegény a szegénység. Ezzel átlagosan 2,11-re értettek egyet a válaszadók, tehát legtöbbször szerint egyáltalán nem szegény szegénynek lenni. A legmagasabb érték Győr-Moson-Sopron megyében, és Jász-Nagykun-Szolnok megyében következett be. A 4. állítás az volt, hogy a gazdagság megváltoztatja az embert. Evvel a legtöbbet egyetértettek, az átlag 7,89 volt. A legmagasabb értéket ismét Jász-Nagykun-Szolnok megyében kaptam. Az utolsó gazdagsággal, pénzzel kapcsolatos kijelentésem az volt, hogy akinek nincs pénze, nincsenek barátai. Itt átlagosan 1,78 volt a válasz, tehát nem értenek egyet ezzel a mondattal. Jász-Nagykun-Szolnok és Győr-Moson-Sopron megyében kaptam a legmagasabb értéket

ennél a kijelentésnél. Az első ötmondat után azt a következtetést vontam le, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megyében a leganyagiasabbak a Z generáció tagjai.

6.táblázat: Mennyire fontos a család, barátok, tanulás?

	A szüleim büszkék legyenek rám	Mindent meg tudjak beszélni a barátaimmal	Jó jegyeket szerezzek
Jász-Nagykun-Szolnok megye	8,98	8,86	8,75
Győr-Moson-Sopron megye	9,16	8,81	8,59
Tolna megye	8,61	8,68	8,61
Pest megye	8,44	8,67	7,00
Magyarország	8,95	8,77	8,57

Forrás: saját kutatás

Az utolsó 6 állításnál a kitöltőknek azt kellett eldöntenie, hogy mennyire találják fontosnak az egyes dolgokat, egy 1-10es skálán.

A 6 állításból 3 a családra, barátokra és tanulásra vonatkozott, ami a Coca Cola egyéni kutatása alapján a legfontosabb 3 tényező volt a Z generáció számára. A válaszadók 8,95-ra értékelték azt az állítást, hogy a szülei büszkék legyenek rá. A legmagasabb pontot Győr-Moson-Sopron megyében adták erre a kijelentésre, 9,16-ot. A legkevésbé pedig a Pestieknek fontos, de még itt is 8,44-et adtak átlagosan. A következő állítás az volt, hogy mindent meg tudjak beszélni a barátaimmal. Itt is hasonló pontokat adtak, átlagosan 8,77-et. Itt a legmagasabb pontot Jász-Nagykun-Szolnok megye kitöltői adták. Ismételten Pest megyében alakultak a legalacsonyabb pontszámok. A harmadik kijelentés az volt, hogy jó jegyeket szerezzek, a három állításból ez kapta a legalacsonyabb pontszámot, 8,57 pontot. Itt is Jász-Nagykun-Szolnok megyében alakultak a legmagasabb pontok, és Pest megyében a legalacsonyabbak. Ugyanúgy, mint korábban a legfontosabb dolgok vizsgálatánál, itt is a család bizonyult a legfontosabb dolognak, utána a barátok és utána következik csak a tanulás, de ez is feltűnően sok ponttal. A megyék közül majdnem mindenhol ez a sorrend fedezhető fel, kivéve Tolna megyében, ahol a legfontosabb tényező a barátság volt, utána következik megegyező pontszámmal a család és a tanulás.

7.táblázat: A külsőségek fontossága

	Menő, divatos ruhákban járnak	A legújabb telefonom legyen	A legnépszerűbbek közé tartoznak
Jász-Nagykun-Szolnok megye	5,99	4,33	4,31
Győr-Moson-Sopron megye	5,97	4,29	4,21
Tolna megye	5,23	2,94	3,74
Pest megye	4,89	3,00	4,78
Magyarország	5,81	4,05	4,20

Forrás: saját kutatás

Az utolsó 3 állításnál azt vizsgáltam, hogy mennyire fontosak az anyagi dolgok, a külsőségek a Z generáció számára. Először azt néztem meg, hogy mennyire fontos a kitöltők számára az, hogy menő, divatos ruhákban járjanak. Itt átlagosan 5,80 pontot adtak a 10-ből. Győr-Moson-Sopron megyében, és Jász-Nagykun-Szolnok megyében adták a legmagasabb pontokat, majdnem 6 pontot. Az, hogy a legújabb telefonom legyen már csak 4,05 pont átlagosan. A legmagasabb pontok ugyanúgy az előbb említett két megyében keletkeztek, 1,3 ponttal megelőzve a másik két vizsgált megyét. Az utolsó állítás az volt, hogy a legnépszerűbbek közé tartoznak. Ez már magasabb pontszámot kapott, mint az előző állítás, itt átlagosan 4,20 pontot adtak a válaszadók. A Pest megyeieknek a legfontosabb, hogy népszerűek legyenek, de még itt sem érik el az 5 pontos átlagot. Megyénként vizsgálva, a három tényező körül Jász-Nagykun-Szolnok és Győr-Moson-Sopron megyében a menő divatos ruhában járás a legfontosabb, utána következik a legújabb telefon, és harmadik helyen a népszerűség. Tolna és Pest megyében is a divatos ruhák állnak az első helyen, azonban itt a népszerűség a második legfontosabb, és a legújabb telefon csak a harmadik. Az anyagi dolgoknál, a menő ruháknál és legújabb telefontól ismételtén Jász-Nagykun-Szolnok megyében írták a legmagasabb pontokat, tehát újra bebizonyosodott, hogy itt a leganyagiasabb a Z generáció.

4.3.2. Az eredmények összefoglalása

A kérdőívem elemzése után szeretném összegezni az eredményeket, észrevételeimet.

Az elemzésem megkezdése előtt, leírtam, hogy mik a sejtéseim, hogyan fognak alakulni az eredmények. Az első gondolatom az volt, hogy ez a korosztály sokkal elégedettebb az életével, mint átlagosan a magyarok. Ez teljesen bebizonyosodott, mivel Magyarország élettel való elégedettsége 4,7. Ezzel szemben a magyar Z generáció élettel való elégedettsége átlagosan 7,85. Ez, ahogy korábban már többször is említettem, lehet, hogy azért van, mert a Z generáció nem feltétlenül tudja

definiálni a boldogságot, vagy nem tudja úgy megkülönböztetni a 8-as és a 9-es, stb. boldogságot, mint az idősebb generáció tagjai. Mindenesetre nagyon örülök ennek az eredménynek, és remélhetőleg megmarad ugyanilyen boldognak, elégedettnek ez a korosztály.

A második sejtésem az volt, hogy az étellel való elégedettség és a pénz szoros kapcsolatban áll, a magyarországi Z generáció körében. Látható volt, hogy 10.000 Ft nagyságú zsebpénzig nőtt a kitöltők étellel való elégedettsége, azonban ezután csökkent az elégedettség. Úgy gondolom, hogy érdemes lenne további kutatásokat végezni ezzel kapcsolatban, és tovább vizsgálni, hogy tényleg létezik-e határhasznossága a pénznek a Z generáció körében.

A harmadik, egyben utolsó sejtésem az volt, hogy nagyon anyagi az ez a korosztály. Ezt a feltevésemet a kérdőív elemzése előtt, Bernschütz Mária is alátámasztotta. Ő fogalmazott úgy, hogy a média és csoporthatás miatt nagyon fontos a Z generáció számára, hogy a legújabb ruhákban járjanak, és a legújabb telefonjuk legyen. Ezzel szemben annál a kérdéskörnél, ahol a számukra legfontosabb dolgokat kellett felsorolniuk, a pénz csak utolsó előtti tényező lett 4 %-kal, összesen 25 ember nevezte meg a 3 legfontosabb dolog között. 205 kitöltőből 135-en mondták azt, hogy nem lennének boldogabbak több pénzzel, és csak 70-en, hogy boldogabbak lennének. Az utolsó két kérdésemnél pedig azt figyeltem meg, hogy sokkal fontosabbnak tartják, hogy a szüleik büszkéek legyenek rájuk, vagy, hogy mindent meg tudjanak beszélni a barátaikkal, mint az, hogy milyen ruhákban járnak, vagy milyen telefonjuk van. Több kérdéskörnél is azt vettem észre, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok megyei fiatalok a leganyagiasabbak. Ez a legszembetűnőbb ott volt, ahol a számukra három legfontosabb dolgot kellett megjelölniük, és náluk 21-szer szerepelt a pénz, míg a többi megyében összesen négyszer. Mindent egybevetve, az elemzésem alapján nem gondolom, hogy ez a generáció annyira anyagi lenne, persze ez lehet, hogy azért írták ezeket a válaszokat, mert úgy gondolták, hogy ez lenne a helyes válasz.

Az elemzésem előtti feltevéseimen kívül a legmeglepőbb eredmény számomra az volt, hogy milyen szoros kapcsolat van a testvérek száma, és az étellel való elégedettség között. Azonban itt is, ugyanúgy, mint a pénz és boldogság kapcsolata között, csak egy bizonyos pontig. Az egyke gyerekek a legboldogtalanabbak, a két testvérrel rendelkezők a legboldogabbak, és a három vagy több testvérrel rendelkezőknél, már van egy kis visszaesés az elégedettségénél.

Összességében elmondható, hogy az eredmények alátámasztottak a feltevéseimet, ha nem is teljes mértékben, és a kérdőívérdeklődési részét képezi a

dolgozatomnak. A jövőben szívesen foglalkoznék még a témán belüli további kutatásokkal.

5. Összegzés

Azért választottam szakdolgozati címemnek a boldogság és a pénz kapcsolatát, különös tekintettel a Z generációra, mert úgy éreztem, hogy túlságosan anyagi az ez a korosztály, és csak az érdekli őket, hogy népszerűek legyenek, és minél menőbb dolgaik legyenek, tehát csak a pénz, az anyagi dolgok boldogítják őket. A dolgozatom végén kijelenthetem, hogy ez egy megalapozatlan feltevés volt. Megpróbáltam a témán belül a lehető legmélyebbre ásni, és onnan vizsgálni a Z generációt, valamint magát a boldogság és a pénz kapcsolatát. A különböző boldogságindexek vizsgálata azért volt fontos, mert általuk bebizonyosodott, hogy a magyarok mennyire elégedetlenek az életükkel. Muszáj tenni valamit a jövőben, ha nem szeretnénk, hogy a boldogságunk tovább csökkenjen. Nagyon támogatom a boldogságórák iskolákban való megjelenését, valamint Halácsy Péter oktatási reformját, amivel 2040-re egy boldogabb Magyarország jöhet létre.

A mélyinterjúk elkészítése után kissé félve kezdtem el elemezni a kitöltött kérdőíveket, mivel Bernschütz Mária sem nyilatkozott túl pozitívan erről a korosztályról, valamint Verebes Tamás, a Z generáció egyik képviselője is olyan dolgokat mondott, ami csak erősítette a feltevésemet, miszerint nagyon anyagi a Z generáció. Az eredmények összegzése után azonban azt kell, hogy mondjam, hogy igaz, hogy fontos a Z generáció számára, hogy legyen elég zsebpénze, de a pénznél sokkal fontosabb tényezők is léteznek a számukra, mint például a család, barátok, egészség vagy a tanulás. Tudom, hogy vannak hiányosságai a kutatásomnak, sokkal pontosabb képet kaphattunk volna a magyarországi Z generációról, ha például az ország többi megyéjében is kitölttetem a kérdőívemet. Az is jó lett volna, ha Pest megyében több kitöltőm van, mivel mégis csak ott található a fővárosunk. Sajnos idő hiányában nem tudtam ezeket megtenni, de így is magas számnak gondolom a 222 kitöltőt.

Szerintem a dolgozatom mindenki számára tartalmazhat hasznos, és érdekes információkat. Mivel a boldogságkutatással nem olyan régen kezdtek el komolyan foglalkozni, ezért sokak számára teljesen új információkat is tartalmazhat. Remélem, hogyha valaki elolvassa, akkor elgondolkodik a saját boldogságon, és azon, hogy nem feltétlenül a pénz boldogít. A primer kutatásaim egy kicsit tovább gondolva értékes részét képezhetik a magyarországi boldogságkutatásnak is.

Úgy gondolom, hogy elértem a dolgozatom célját, mivel bebizonyosodott, hogy nem annyira fontos a Z generáció számára a pénz, mint ahogy egy laikus, külső szemlélő azt gondolná. A nárcisztikus viselkedésük csak a folyamatos megfélelni

vágyásuk következménye. Ugyanúgy náluk is van egy bizonyos összeg, ami felett már nem boldogítja őket a pénz. Ez az eredmény arra biztat, hogy további kutatásokat végezzek a későbbiekben a pénz határhasznosságáról. Magyarországon nem sok adatot találtam ezzel kapcsolatban, ezért lehet, hogy nem is csak a Z generációt vizsgálám, hanem Magyarország egészét.

6. Mellékletek

Mélyinterjúk

1, Verebes Tamás

É: Mennyire vagy boldog egy 1-10-es skálán?

T: 6-os

É: És mit gondolsz, anyagi dolgokkal el tudnád érni, hogy 10-es legyen?

T: Hát nem, csak nyolcasra tudnám felvinni.

É: És mennyi pénzzel tudnád akkor elérni a nyolcast?

T: Konkrétan? Álmodjunk nagyot, ha lenne 1 milliárd forintom, akkor már kilences is lehetne.

É: Az már majdnem 10. Akkor milyen egyéb dolgok hiányoznak a 10-eshez?

T: Hát mindenféle belső tulajdonság. Az is fontos lenne, hogy ne itt legyünk Magyarországon, hanem valahol külföldön, és a családomat is vinném magammal.

É: Akkor nem szereted Magyarországot?

T: Hát nem annyira.

É: Mit gondolsz, nagyon pesszimisták a magyarok?

T: Hát eléggé.

É: Mert Magyarországon az étellel való elégedettség átlagosan 4,6. Szerinted külföldön boldogabbak az emberek?

T: Igen, meg közvetlenebbek is. Valószínűleg azért, mert az állásaik is jobbak, meg úgy nevelkedtek, és kevésbé előítéletesek is.

É: És mit gondolsz, a te korosztályod boldogabb, mint az idősebbek Magyarországon.

T: Szerintem nem, mert ahogy látom Facebookon mindig panaszkodnak, hogy már megint szakított velük valaki, de aztán két nap múlva már megint összejönnek valaki mással.

É: És hogy látod, a barátaid mennyire anyagiasak?

T: Nyilván mindenki szeretne gazdagabb lenni, de annyira nem érdekel minket.

É: És mennyire szoktad magad hozzájuk hasonlítani? Fontos neked, hogyha új telefonjuk van, vagy menő ruhájuk, akkor neked is legyen?

T: Annyira nem, nagyon nincs nekik sem. Úgy választottam magamnak barátokat, hogy hasonlóak legyünk.

É: És miért?

T: Mert velük tudok a legjobban kijönni, velük tudunk egy helyekre eljárkálni, meg azonosabban gondolkodunk, mintha valaki milliomos lenne.

É: És az osztályodban vannak különbségek? Nagyon szegények, és nagyon gazdagok?

T: Nagyon nagy kilengés nincs.

É: És szerinted a leggazdagabb és legszegényebb diák boldogsága között nagy a különbség?

T: Nem, szerintem nincs. Mivel a szegény nagyon okos, és jófej. A gazdag pedig buta, nincsenek barátai.

É: És kiközösítitek a nagyon szegény gyerekeket?

T: Nem, mert nincsenek annyira szegények.

É: És ha lenne, akkor kinevetnétek őket?

T: Nem hiszem, mert nekünk sincsenek olyan menő cuccaink.

É: És szerinted a gazdagabbak lenéznék őket?

T: Olyanok sincsenek az osztályban. Biztos, legalábbis ezt látjuk a filmekben. De van két haverom, aki mondhatjuk, hogy nagyon gazdag, de ők szerintem nem tennének ilyet.

É: És mondtad, hogy 1 milliárddal kilences lenne a boldogságod. Ha a lottón nyernél 1 milliárdot, azt mire költenéd?

T: Biztos vennék utazásokat nyárra, és biztos vinném a családomat is. Meg fesztiválokra mennék, mondjuk TomorrowLandra.

É: Az jó lehet, oda én is szívesen mennék. Dolgoztál már életedben?

T: Igen

É: És miért?

T: Mert kellett nyárra a pénz. Apáék nem akartak annyit adni, hogy mehessek bulizni.

É: És mire költötted a fizetésedet?

T: Fesztiváljegyekre, meg bulikra.

É: És boldogabb lettél a pénztől?

T: Igen, jó érzés volt, hogy én kerestem meg.

É: És ezért jobban beosztottad?

T: Nem.

É: Tudod mi az a Flow élmény?

T: Nem.

É: Akkor felolvasom a fogalmát: Az a tevékenység, amelyben annyira feloldódsz, hogy minden más eltörpül mellette, az élmény maga lesz olyan élvezetes, hogy a tevékenységet bármi áron folytatni akarjuk, pusztán magáért. Szóval egy olyan állapot, amikor mindent kizársz, mert annyira élvezed. Voltál már ilyen állapotban?

T: Volt pár olyan meccs, amikor nagyon jól ment a csapatnak, nagyon jó idő volt, nekem is nagyon jól ment a játék. Mindig szerencsés voltam, és akkor semmi másra

nem gondoltam. Nagyon felpörögtem, mindenkit kicseleztem, jól passzoltam. Szóval akkor volt ilyen, amikor fociztam, de egyébként még nem.

É: Köszönöm szépen.

T: Akkor én képviselem a 17 éveseket?

É: Igen, sőt a Z generációt.

T: De te is az vagy, nem?

É: Nem én még pont Y.

T: De van már nálunk újabb generáció is, nem?

É: Igen, az alfa, akik 2010 után születtek.

T: Ők már androidos telefonnal születnek. Én csak 9-ben kaptam. Előtte csak sima gombos volt.

É: És nem érezted cikinek a többiek előtt?

T: Nem, nekik is olyan volt.

É: Köszönöm szépen a segítségedet.

T: Szívesen.

2, Bernschütz Mária

É: Mit gondol mennyire elégedett az életével a Z generáció?

B: Először is, nyugodtan tegezzél! Mennyire boldog? Szerintem abszolút kihasználják az élet adta lehetőségeket, és nem hiszem, hogy a boldogságot definiálnák valamivel. Elég sokrétű kutatást végeztem, és az egyik volt az, hogy nincs olyan számukra, hogy time management. Jellemző a halogatás, hogy valami majd történik. Nagyon markánsnak látom a depressziós fiatalok nagyságát, és nagyon kevés határa van annak, akik megfogalmazzák azt, hogy mit szeretnének az élettől. Nem tudom, hogy egyáltalán eszükbe jut-e a boldogság. Nem tudom melyik volt az a pszichológus, talán Bagdi Emőke, aki azt mondta, hogy boldogság morzsák jutnak az életben. Ha

megkérdezel egy gyereket, neki már az is boldogság lehet, ha elmegyünk a McDonaldsba. Azt mondanám, hogy amit mi felnőttek definiálunk boldogságként, nekik csak egy bizonyos időre vonatkozik. Inkább azt nézném, hogy egyáltalán megfogható-e a boldogság a Z generációnál, létezik-e egyáltalán.

É: Csináltam nekik egy kérdőívet, és ott az volt az érdekes, hogy sokkal boldogabbra jöttek ki, mint átlagosan a magyarok. Az 1-től 10-es skálán főleg 7,8,9-est írtak.

B: Ilyen skálákat nem nagyon alkalmaznék fiataloknál, főleg magyaroknál. A felnőttek felteszik azt a kérdést, hogy mi a különbség a 8-as és 9-es között, de a fiatalok egyáltalán nem, és nem is értik. Azt mondják, hogy persze, hogyne boldog vagyok. Ha azt kérnéd, hogy sorolja fel a boldog pillanatait, lehet, hogy elgondolkodik, és nem jut eszébe semmi, vagy azt mondja, hogy akkor, amikor kaptam végre egy Iphone 6-ot. Tényleg? Az volt a legboldogabb pillanata?

É: Mennyire gondolod a Z generációt anyagiasnak?

B: Nagyon. Nem csak azért, mert a média folyamatosan közvetlenül, vagy közvetetten megjelenik az életükben. Például az unokahúgom csak Converse cipőt hord. Az osztályában pedig csak Tiszát, vagy Converse lehet hordani, más nem is létezik a számukra. Érdekes kutatás lehetne, hogy mások mondják meg, hogy miben öltözzél, vagy a márkák mondják meg. Tehát a reklám miatt, vagy a csoporthatás miatt hordják azt a cipőt. Honnan jött ez a fajta imádat, vagy márkázás?

É: És az értékeik mennyire változtak?

B: Ezen nagyon sokat gondolkoztam, de sajnos még nem kutattam. Ahogy emlékszem az én koromban még a meséknek volt eleje és vége. A mai mesékben nem záródik le a gonosz megölésével egy epizód. Ha nyitott kérdésben tennéd fel ezt a kérdést, lehet hogy nem is tudnák, hogy mit kell írniuk. Lehet, hogy azt írná le, hogy az Iphone 6 az értéke.

É: Láttam, hogy írtad az egyik cikkedben, hogy nagyon nárcisztikusak a mai fiatalok.

B: Lehet, hogy rosszul fogalmaztam. Nem feltétlenül nárcisztikusak, hanem az eszköz, mint valami nagyító felnagyítja azt a jelenséget, hogy nárcizmusra hajlamosak lesznek. Mindig olyan szituációkban vagyok, ahol teljesen tökéletesnek kell lennem, mert bármelyik pillanatban felvehetnek, és továbbíthatják ezt rólam. Egyébként most jelent meg egy cikk a Business Insideren, ami arról szól, hogy azok a jó vezetők, akik

narcisták, mert egyszerűen az a jó vezető, aki el tudja adni magát. Ez nem biztos, hogy a vállalat teljesítményét növeli. Az én unokanővérem nagyon introvertált, de mégis neki is meg kell jelennie, őt is érdekli, hogy hányan likeolták. Az alfánál még súlyosabb ez a dolog. Például egyik ismerősöm gyereke 12 éves, és muszáj fent lennie facebookon, mert azt mondta nekik a tanár. Ez nagyon veszélyes, mert tizenévesen olyan problémákkal áll szemben, ami korábban például csak 20 éves korodban történt. Egy tizenéves nem tudja még megvédeni magát.

É: Ezért van annyi fiatal depressziós?

B: Egyrészt ezt maguk csinálják, mert túl sokat foglalkoznak azzal, hogy ki likeolt vagy ki kivel jár, miért van kapcsolatban, miért nincs. Akkor még nem beszéltünk arról, hogy kinek akarunk megfelelni, de mindenki nem lehet sikeres.

É: Nem lehet, hogy pozitív hatása is van ennek a világnak?

B: Több pozitív hatásról is tudok, például az introvertáltaknak muszáj kinyílniuk. Azt nem tudom, hogy az arány az mekkora. lehet, hogy 20%-uk kinyílik, de közben 80% meg olyanokat kezd el mondani magáról, ami nem megfelelő.

É: Köszönöm szépen, ennyi lett volna.

B: Szívesen, ha eszedbe jut még valami nyugodtan szóljál.

Kérdőív

Z generáció vizsgálata

Szia!

Szalai Petra vagyok, a Budapesti Gazdasági Főiskola tanulója, és szakdolgozatomat a boldogságról írom. Egy ezzel kapcsolatos kutatásban kérem a részvételeidet. Hogy a témával kapcsolatban megbízható és érvényes információkat szerezzek, arra kérek, hogy a lehető legpontosabb válaszokat adjad. A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik. Az adatokat csak összesítve elemzem és mutatom be szakdolgozatomban, úgy, hogy az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak.

A kérdőív kitöltése körülbelül 5 percet vesz igénybe. Köszönöm segítségedet!

Nem

- lány
- fiú

Életkor

- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19

Melyik városban/ faluban élsz?

Hány testvéred van?

- 1
- 2
- 3 vagy több
- Nincs testvérem

Mivel foglalkozol?

- Tanulok, nem dolgozom mellette
- Tanulok és mellette dolgozom

Ha dolgozol, vagy már dolgoztál, miért?

- Hogy pénzt keressek magamnak
- Hogy segítek a családomnak
- Mert szeretek dolgozni
- Egyéb

Hol tanulsz?

- Gimnázium
- Szakközépiskola
- Szakmunkásképző
- Általános iskola

Mennyire vagy elégedett az életeddel egy 1-10es skálán?

(1=egyáltalán nem, 10=teljesen elégedett)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Szoktál zsebpénzt kapni?

- Igen
- Nem

Havonta körülbelül mennyi zsebpénzt kapsz?

- 2.000 Ft-ot vagy kevesebbet
- 2.000-5.000 Ft között
- 5.000-10.000 Ft között
- 10.000 Ft-nál többet

Boldogabb lennél, ha több zsebpénzt kapnál?

- Igen
- Nem

Mennyi zsebpénzzel lennél nagyon boldog?

- 2.000 Ft alatti zsebpénzzel
- 2.000-5.000 Ft közötti zsebpénzzel
- 5.000-10.000 Ft közötti zsebpénzzel
- 10.000 Ft feletti zsebpénzzel
- Nem lennék boldogabb több pénzzel

Ha bármit megvehetnél, mi lenne az?

Mit tartasz a legfontosabbnak az alábbiak közül?

Válaszd ki a számodra 3 legfontosabb dolgot!

- Család
- Barátok
- Pénz
- Tanulás
- Sportolás
- Vallás
- Egészség
- Karrier

Mennyire értesz egyet a következő állításokkal?

(1=egyáltalán nem, 10= teljesen egyetértek)

Pénzért bármit meg lehet kapni

Mindenki megvehető

Szégyen a szegénység

A gazdagság megváltoztatja az embert

Akinek nincs pénze, nincsenek barátai

Mennyire fontosak neked a következő dolgok?

(1=egyáltalán nem, 10= nagyon fontos)

A szüleim büszkék legyenek rám

Menő, divatos ruhákban járjak

A legújabb telefonom legyen

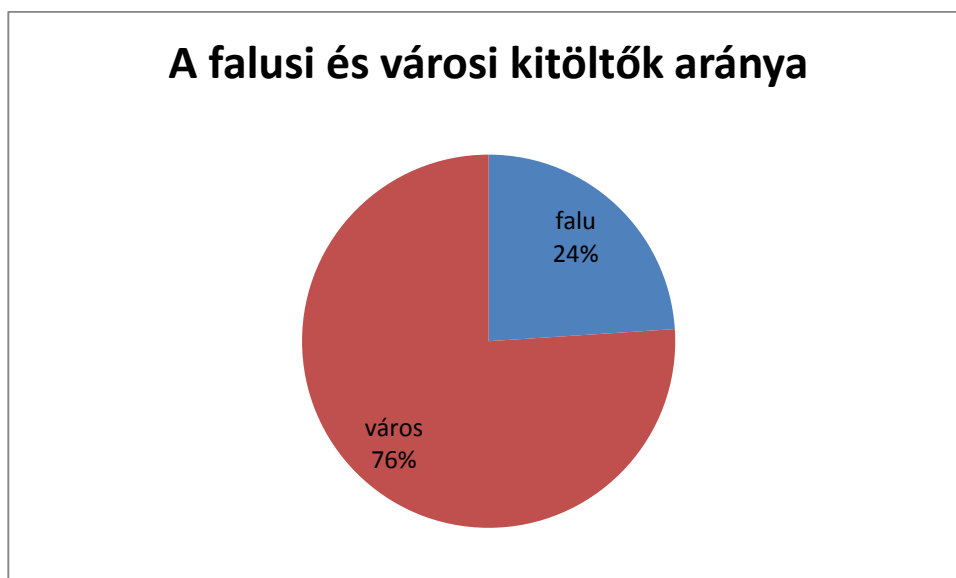
Mindent meg tudjak beszélni a barátaimmal

Jó jegyeket szerezzek az iskolában

A legnépszerűbbek közé tartozzak

A kérdőív elemzése

A falusi és városi kitöltők aránya

Forrás: saját kutatás

A lány és fiú kitöltők száma megyénként

	lányok	fiúk
Pest megye	2	7
Tolna megye	21	10
Jász-Nagykun-Szolnok megye	61	46
Győr-Moson-Sopron megye	51	18

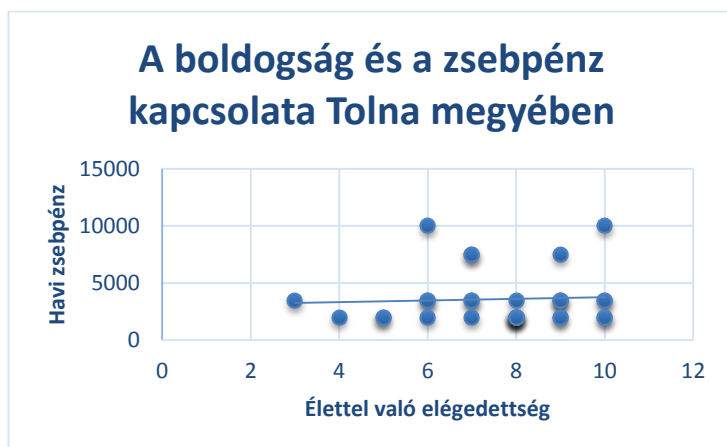
Forrás: saját kutatás

A pénz és a boldogság kapcsolata megyénként

	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Tolna megye	Pest megye	Magyarország
Korreláció	15,83%	3,44%	5,76%	-14,80%	8,92%

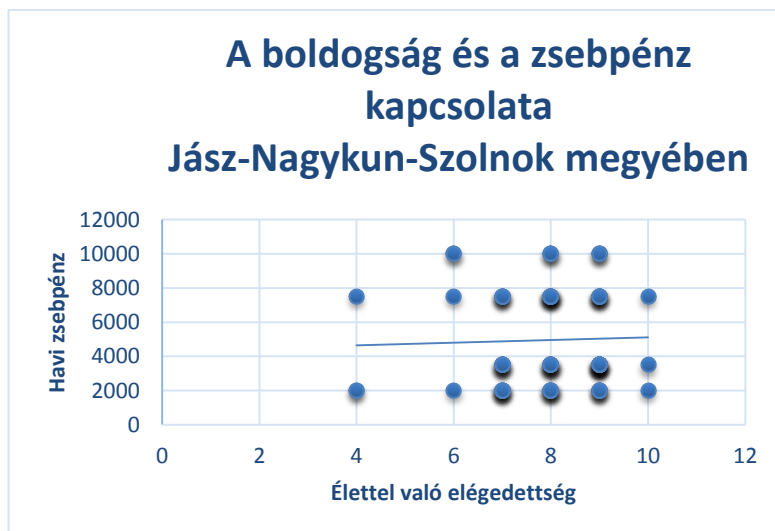
Forrás: saját kutatás

A boldogság és a zsebpénz kapcsolata Tolna megyében

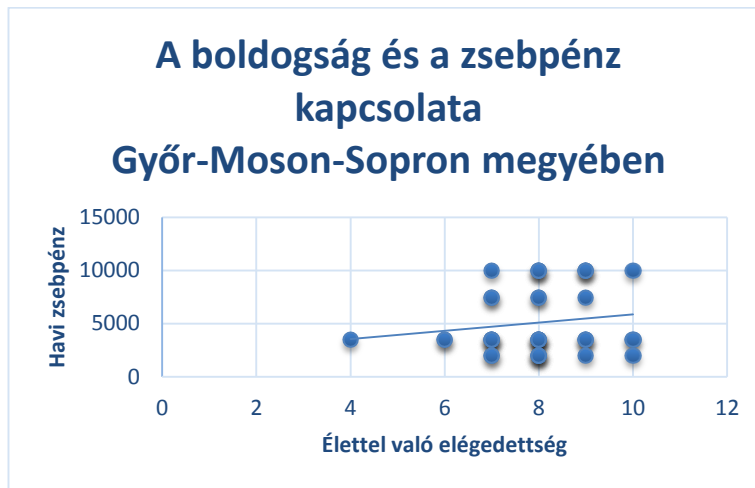
Forrás: saját kutatás

A boldogság és a zsebpénz kapcsolata Jász-Nagykun-Szolnok megyében

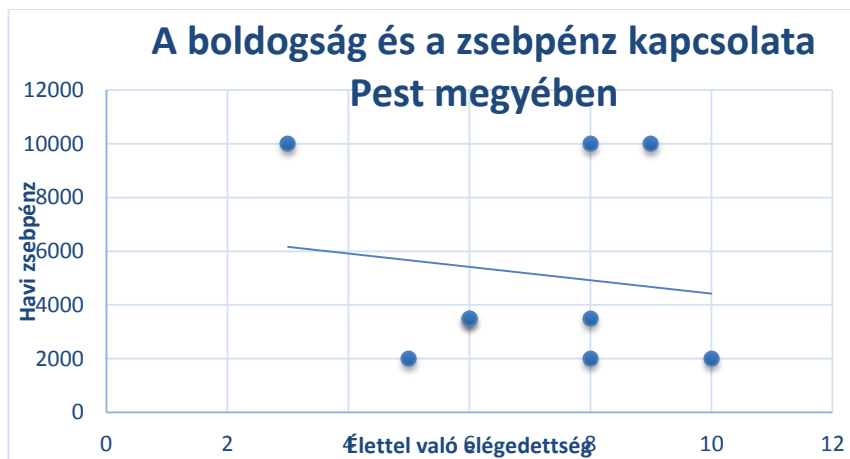
Forrás: saját kutatás

A boldogság és a zsebpénz kapcsolata Győr-Moson-Sopron megyében

Forrás: saját kutatás

A boldogság és a zsebpénz kapcsolata Pest megyében

Forrás: saját kutatás

7. Felhasznált irodalom

Könyvek

Arisztotelész (1975). *Eudémoszi Etika • Nagy Etika* (fordította: Steiger Kornél); Gondolat, Budapest

Cicero (1987). *Az öregségről, a barátságról* (fordította: Szabó György), Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

Csikszentmihályi, M. (2001). *Flow- Az áramlat*, Akadémiai Kiadó, Budapest

Csurka E. (2006) *Új közgazdasági gondolkodás felé*, Könyvkuckó, Budapest

Epikuros (1966). *Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény* (fordította: Sárosi Gyula), Tankönyvkiadó, Budapest

Lyubomirsky, S. (2008). *The How of Happiness: A New Approach to Getting the Life You Want*. Penguin Readers, London

Mérő, L. (2004). *Az élő pénz. A gazdasági vállalkozások eredete és az evolúció logikája*. Tercium Kiadó, Budapest

Mérő, L. (2010). *Az érzelmek logikája*. Tercium Kiadó, Budapest

Tari, A. (2011). *Z generáció*. Tercium Kiadó Kft., Budapest

Zsolnai, L. (2010). *A boldogság közgazdaságtana- A buddhista közgazdaságtan eszméi*. Typotex Kiadó, Budapest

Folyóiratcikk

Diener, E. and Seligman, M. (2004). Beyond Money: Toward an Economy of Well-Being, *American Psychological Society*, Vol. 5, No 1., pp. 1-31.

Doró, V. (2011). Boldog Bolygó Index: a jólét azonos a jól-léttel?, *Ma és Holnap*. No. 6. pp. 10-12

Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot?, *Academic Press*, pp. 89-125.

Easterlin, R. A. (1995). Will raising the income of all increase the happiness of all?, *Journal of Economic Behavior and Organization*. Vol. 27. No. 1. pp. 35–47.

Guerin, B. (2003): Putting a radical socialness into consumer behavior analysis, *Journal of Economic Psychology* Vol. 24. pp. 697–718

Hajdú T. és Hajdú G. (2011). A hasznosság és a relatív jövedelem kapcsolatának vizsgálata magyar adatok segítségével, *Közgazdasági Szemle*, Vol. 58, No 1., pp. 56-73.

Helliwell, J. F. (2002). How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being, *Economic Modelling*, Vol. 20, No. 2, pp. 331-360.

Dr. Hofmeister-Tóth, Á. – Neulinger, Á. (2011): Generational differences in consumption patterns in Hungary, *International Journal of Economics and Business Research*, Vol. 3. No. 1, pp. 118-130.

Jobb Veled a Világ Alapítvány (2015). *Beszélgetés Bagdy Emőkével*, [online], elérhetőség/hozzáférés: <http://jobbveledavilag.hu/beszelgetes-drbagdy-emokevel-a-boldogsagrol> [olvasva: 2015.11.23.]

Molnár, Gy. és Kapitány, Zs. (2013). Miért annyira elégedetlenek a magyarok az életükkel? A szubjektív jóllétet befolyásoló tényezők mikroszintű összehasonlító elemzése magyar és osztrák adatokon, *Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Műhelytanulmányok*, Vol. 47.

Poór Cs. (2006). A boldogság mostanában, *HVG*, No. 32. pp. 31-32.

Seligman, M. E. P. and Csíkszentmihályi, M. (2000): Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, Vol. 55. pp. 5-14.

On-line publikációk

Coca Cola (2015). *Why Generation Z is choosing happiness* A happiness study commissioned by Coca Cola [on-line], elérhetőség/hozzáférés: http://www.cocacola.co.uk/content/dam/journey/gb/en/hidden/PDFs/Coke_Choose_Happiness_Research_Study_2015.pdf [olvasva: 2015.11.03.]

Fromann, R. (2010). *Nemzetek boldogsága és annak forrása az Easterlin-paradoxon tükrében*[**on – line**].

elérhetőség/hozzáférés:http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=270:nemzetek-boldogsaga-es-annak-forrása-az-easterlin-paradoxon-tuekreben&catid=30:nemzetek-europaja[olvasva: 2015.08.17.]

Kahneman, D. and Deaton, A. (2010). *High income improves evaluation of life but not emotional well-being*[**on – line**].

elérhetőség/hozzáférés:
<http://www.pnas.org/content/107/38/16489.full>[olvasva: 2015.09.14.]

Pew Research Center (2014) *When it comes to happiness, money matters*[**on – line**],

elérhetőség/hozzáférés: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/10/30/when-it-comes-to-happiness-money-matters/>[olvasva: 2015.09.15.]

Videók

Index (2015). *Megmutatjuk, hogy milyen a jó oktatás* [online],

elérhetőség/hozzáférés:
http://index.hu/video/2015/11/19/prezi_ovi_budapest_school_halacsy_peter_ovoda_i_skola/,[olvasva: 2015.11.20.]

Weboldalak

<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>

[olvasva: 2015.08.19]

<http://faculty.arts.ubc.ca/jhelliwell/papers/Helliwell-EM2003.pdf>[olvasva: 2015.08.19]

<http://www.atv.hu/belfold/20130805-elegedettsegi-mutato-0-10-ig-terjedo-skalan-magyarország-a-0>[olvasva: 2015.08.19]

<http://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2012/World%20Happiness%20Report.pdf>[olvasva: 2015.08.19]

<http://www.oecdbetterlifeindex.org/#/11111111111>[olvasva: 2015.08.19.]

<http://www.happyplanetindex.org/>[olvasva: 2015.08.20.]

http://index.hu/belfold/2011/05/25/a_magyaroknal_nincsen_boldogtalanabb_nep_a_fejlett_vilagban/[olvasva: 2015.08.20.]

<http://mivoltma.444.hu/2015/05/05/te-boldog-lennel-havi-15-millioval/>[olvasva: 2015.09.14.]

http://index.hu/gazdasag/allas/2015/08/03/kommunizmus_ceo_fizetes/
[olvasva: 2015.09.15.]

<http://www.washingtontimes.com/news/2015/aug/6/w-scott-lamb-dan-price-and-the-cost-of-collectivis/>[olvasva: 2015.09.15.]

<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2014/10/daily-chart-20>[olvasva: 2015.09.15.]
<http://www.theguardian.com/business/economics-blog/2015/jan/11/economics-of-happiness-can-make-sad-reading>[olvasva: 2015.09.15.]

<http://www.pewglobal.org/2014/10/30/people-in-emerging-markets-catch-up-to-advanced-economies-in-life-satisfaction/>[olvasva: 2015.09.15.]

https://en.wikipedia.org/wiki/Happiness_economics[olvasva: 2015.09.17.]

https://en.wikipedia.org/wiki/Welfare_economics[olvasva: 2015.09.17.]

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv.pdf>
[olvasva: 2015.09.20.]

http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/jollet_nemzetkozi.pdf
[olvasva: 2015.09.20.]

<http://daringtolivefully.com/calculate-your-net-happiness>[olvasva: 2015.09.20.]

http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/desc_na.php?cntry=48#HM7
[olvasva: 2015.09.21.]

<http://www.advisorperspectives.com/dshort/commentaries/Happiness-Benchmark.php>[olvasva: 2015.09.21.]

<http://migration.oxfordjournals.org/content/1/2/156.full.pdf+html>
[olvasva: 2015.09.21.]

<http://index.hu/gazdasag/2014/07/02/yololet/>[olvasva: 2015.10.19.]

<http://sokszinuvidek.hu/eletmod/4390-Bhut%C3%A1n-p%C3%A9ld%C3%A1j%C3%A1t-k%C3%B6vethetn%C3%A9nk-az-orsz%C3%A1g,-ahol-mindenki-boldog>[olvasva: 2015.10.19.]

http://greenr.blog.hu/2012/06/17/a_brutto_nemzeti_boldogsag_mutatozamrol_bhutanban_es_japanban[olvasva: 2015.10.19.]

<http://www.grossnationalhappiness.com/>[olvasva: 2015.10.19.]

<http://wiki.startlap.hu/brutto-nemzeti-boldogsag-letezik-ilyen/>[olvasva: 2015.10.19.]

http://index.hu/kulfold/2010/11/25/a_gdp_helyett_nemzeti_joleti_indexet_vezet_be_a_brit_kormany/[olvasva: 2015.10.19.]

<http://www.theguardian.com/business/2014/oct/28/gross-national-happiness-can-we-measure-a-uk-feelgood-factor>[olvasva: 2015.10.19.]

<http://richpoi.com/cikkek/hazai/visszaboldog-bolygo-index-a-legpozitivabb-magyar-varos-gyor.html>[olvasva: 2015.10.23.]

<http://ecopedia.hu/happy-planet-index>[olvasva: 2015.10.23.]

http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=445[olvasva: 2015.10.23.]

<http://www.origo.hu/utazas/20121107-boldog-orszagok-felmeres-alapjan.html>[olvasva: 2015.10.23.]

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(PPP\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(PPP)_per_capita)
[olvasva: 2015.10.26.]

http://index.hu/gazdasag/vilag/2009/10/29/gdp-fixacio_helyett_boldog_bolygo_indexxx/[olvasva: 2015.10.26.]

<http://24.hu/fn/gazdasag/2015/10/26/lassul-a-magyar-gdp-jovore-is-foleg-a-beruhazasok-miatt/>[olvasva: 2015.10.26.]

http://index.hu/gazdasag/2014/11/04/gdp_vagy_boldogsag/[olvasva: 2015.10.27.]

<http://www.nber.org/papers/w14282.pdf>[olvasva: 2015.10.27.]

<http://lemon.hu/2015/10/13/havi-175-000-forint-felett-a-penz-nem-boldogit-a-vilag-legokosabb-kozgazdasza-szerint/>[olvasva: 2015.11.11.]

http://index.hu/belfold/2014/03/27/lemondott_a_boldogsagrol_a_kormany/
[olvasva: 2015.11.17.]

<http://jobbvedavilag.hu/beszalgetes-drbagdy-emokevel-a-boldogsagrol>[olvasva: 2015.11.23.]

<http://jobbvedavilag.hu/kovess-minket-boldogsagprogram>[olvasva: 2015.11.23.]

<http://mno.hu/tudomany/bagdy-emoke-ez-az-amitol-boldogabbak-lehetunk-1216692>[olvasva: 2015.11.23.]

<http://ipsos.hu/hu/business-line/qualitative-research>[olvasva: 2015.11.28.]